

thi ca thể giới chọn lọc

thơ

Xandor Pêtôfi

NHÀ XUẤT BẢN THANH NIÊN

THI CA THỂ GIỚI CHỌN LỌC

KIỀU VĂN

Tuyển giới thiệu

Thơ

XANĐOR PÊTÔFI

NHÀ XUẤT BẢN THANH NIÊN

Trong tuyển thơ này, chúng tôi có sử dụng các bản dịch thơ của các dịch giả: Hoàng Trung Thông, Nguyễn Xuân Sanh, Tố Hữu, Tế Hanh, Xuân Diệu, Phạm Hồ.

Trân trọng cảm ơn các dịch giả thơ Pêtôfi.

Địa chỉ liên lạc :

TRẦN TUẤN

49 Hồ Xuân Hương, P.6, Q.3

TP. Hồ Chí Minh

ĐT : 9306381

LỜI GIỚI THIỆU

Xandor Pêtôfi (1823-1849) là nhà thơ lớn của đất nước Hunggari. Ông thuộc vào hàng ngũ các thi hào nhân loại nửa đầu thế kỉ XIX như V. Huygô, Bairo, Puskin, Lermôntốp, H. Hainơ, A. Mickiêvích...

Đó là những nhà thơ ưu tú đã hoàn toàn dâng hiến đời mình cho cuộc đấu tranh vì tự do của các dân tộc, vì sự tiến bộ của xã hội loài người.

Trong thời kì này, chế độ phong kiến ở nhiều nước châu Âu, mặc dù đã bị lung lay, rệu rã bởi ảnh hưởng trực tiếp hay gián tiếp của những cuộc cách mạng tư sản và những cuộc khởi nghĩa của nhân dân bị áp bức, nhưng nó vẫn ngoan cố tồn tại như một chướng ngại vật của lịch sử.

Khắp châu Âu dấy lên phong trào cách mạng sôi sục nhằm thủ tiêu chế độ phong kiến phản động. Bên cạnh đó là phong trào đấu tranh giành

độc lập của các quốc gia đang bị sự thống trị của ngoại bang, trong đó có nước Hung. Cũng như nhân dân Việt Nam, nhân dân Hung đã liên tục đấu tranh vũ trang trong nhiều thế kỉ để giành độc lập. Vì vậy, đất nước Hung là cái nôi của lòng yêu nước, chí quật cường, của tinh thần xả thân vì nền độc lập của tổ quốc. Và cũng chính từ cái nôi ấy, Pêtôfi, một nhà thơ điển hình của thời đại đã xuất hiện.

Sau thời niên thiếu khá êm đềm, đến tuổi trưởng thành, Pêtôfi từ giã gia đình bước vào đời, và lập tức bị cuộc sống thực tế chà xát tàn nhẫn: nhà thơ tương lai bị đẩy dọa trong lao dịch, trong sự trù dập của những kẻ vô học, đến nỗi suýt bị tàn phế hoàn toàn!

Nhưng “cùng tắc biến, biến tắc thông”. Pêtôfi tổ chức “phản công” lại cuộc đời bằng cách dồn hết tâm lực làm nhiều thơ trữ tình như một sự phát tiết tài hoa. Những vần thơ của tuổi 20 như sóng gầm, như lửa cháy, trong đó Pêtôfi gửi gắm lòng yêu đời, yêu nước nồng cháy, lòng căm thù sôi sục bọn quý tộc đồi bại, khát vọng thay đổi đất nước Hung đang trong vòng nô dịch...

21 tuổi ông lên thủ đô Pest, may mắn gặp được một người có con “mất xanh”: đó là nhà thơ lớn Vôroxmarti. Nhờ nhà thơ này mà thơ Pêtôfi đến với quần chúng nhân dân và trở nên vang dội.

Như một thấu kính, hội tụ mọi tia sáng mặt trời vào một điểm, toàn bộ cuộc sống của Pêtôfi dồn hết vào một mục tiêu: giải phóng đất nước Hung mà ông đau xót thấy nó quá tụt hậu so với nhiều nước khác ở châu Âu, giải phóng nhân dân Hung đang chìm đắm trong cảnh nô dịch, đau khổ và tăm tối.

Trong thơ Pêtôfi sáng chói lên hình ảnh một nhà thơ - chiến sĩ yêu nước yêu dân hết mình:

Tôi là người Hung. Quê hương tôi đẹp
Trên hoàn cầu không đất nước nào đẹp bằng
Chỉ mình nó cũng đủ làm một thế giới con con...
Mặc dù ai có hứa với tôi lấy lòng danh vọng
Tôi không bỏ người đâu, tổ quốc tôi ơi
Vì tôi yêu người nông nân, ngay đến những
ngày người bị sa cơ !
(Tôi là người Hung)

Khác với một số nhà thơ nhìn tổ quốc một cách
duy cảm, phiến diện, Pêtôfi không ca ngợi tổ quốc

và nhân dân mình một cách một chiều, mà sáng suốt nhìn rõ cả những hạn chế:

*Tôi là người Hung. Người Hung giờ đây làm
sao nhỉ ?*

*Một bóng ma nhợt nhạt của một quá khứ
quang vinh !*

*Lâu lâu anh còn vùng đứng dậy
Để rồi lại chui vào sào huyệt anh tận đáy.*

*...Tôi là người Hung. Mặt tôi đỏ rực
Vì tôi then tự xưng là người Hung
Đất nước ta bình minh còn chậm lên
Trong khi ở nơi khác mặt trời đã chói rạng !
(Tôi là người Hung)*

Thiết tưởng yêu nước và mô tả đất nước như Pêtôfi mới là triệt để, mới là trung thực. Bởi vậy thơ Pêtôfi không chỉ hay, đẹp, mà còn vô cùng hữu ích cho cuộc đời thực tại.

Lòng yêu nước và nhiệt tình chính trị cao độ đã khiến Pêtôfi trở thành thủ lĩnh của nhóm thanh niên “Nước Hung trẻ” vào năm 1846. Ngày 15-3-1848 một cuộc cách mạng đã nổ ra ở thủ đô Pest. Trước đông đảo quần chúng cách mạng, Pêtôfi đọc bài thơ “Bài ca dân tộc” của ông, như đọc

bản hiệu triệu cách mạng đối với toàn thể nhân dân Hung:

Người Hung, đứng ngay dậy!

Tổ quốc gọi ta đây!

Nô lệ hay tự do

Phải chọn ngay số phận!

Khốn thay ai không dám

Hi sinh khi cần đến!

Khốn thay ai coi đời riêng thô bỉ

Quý hơn danh dự của quê hương!

Trong cuộc cách mạng mở màn thời đại mới trên đất nước Hung đó, Pêtôfi đóng vai trò một ngọn cờ tiên phong, một ngọn đuốc soi đường.

Một thi sĩ đồng thời là một anh hùng dân tộc thực thụ, luôn có mặt cả nơi “màn trướng” lẫn trên trận tiền, vừa cầm bút vừa cầm gươm, và cuối cùng tử trận khi mới 26 tuổi đời trong một cuộc hỗn chiến, bị lưỡi mác quân thù xuyên qua người: mẫu thi sĩ sống và chết như vậy, thiết tưởng cũng ít có ở trên đời!

Chính vì vậy, nói đến Pêtôfi, trước khi bàn đến văn chương, chúng ta hãy chiêm ngưỡng một

nhân cách vĩ đại, một tấm gương ngời sáng không
những cho thanh niên và nhân dân Hung mà còn
cho tất cả những ai mang danh hiệu CON NGƯỜI
trên trái đất này. Có những câu thơ của Pêtôfi đã
trở thành những châm ngôn sống của nhân loại :

*Sống, vì tình yêu và rượu ngon,
Chết, hi sinh cho tổ quốc.*

(Sống và chết)

Hoặc :

*Tự do và Ái tình
Vì các người ta sống.
Vì tình yêu lỏng lẻo
Toi xin hiến đời tôi;
Vì tự do muôn đời
Tôi hi sinh tình ái.*

(Tự do, Ái tình)

Hoặc :

*Người phải thật là người
Không phải là con rối
Để số phận ngược xuôi
Đến bất ngờ chi phối.*

*Người phải thật là người
Sức mạnh và dũng cảm*

*Giúp cho ta tác chiến
Với số phận, cuộc đời
Như một cây đại thụ
Gió bật gốc đi rồi
Mà thân cây to lớn
Vẫn thẳng tắp đời đời.*

(Người phải thật là người)

Pêtôfi xuất hiện trên vũ đài lịch sử Hunggari khi ông đang giữa tuổi thanh xuân bùng bùng lửa sống. Ông không chỉ là nhà thơ cách mạng mà còn là nhà thơ của tình yêu. Thời trẻ ông cũng đã từng nếm vị cay đắng của tình yêu tầm thường, tráo trở. Nhưng rồi có một lần trong đời, ông gặp được một người yêu lí tưởng: Julia. Nàng có đủ tâm hồn và tầm vóc để yêu một nhà thơ anh hùng của đất nước Hung. Pêtôfi đã dành cho tình yêu và cho vợ những lời thơ tuy ngắn nhưng thật trân trọng, thật cảm động và dường như chứa đựng trong đó rất nhiều :

*Kiểm ôi, ta bảo kiểm rằng
Vì đâu kiểm dối khôn ngăn lệ tràn?
Vì đâu mà khóc mà than?
Phải chăng vì kiểm ghen nàng yêu ta?*

*Nghĩ chi lấm nổi gần xa,
Buồn chi vì nổi lòng ta yêu nàng?
Lo chi cho héo ruột gan?
Kiếm đà biết rõ lòng vàng vợ ta:
Hồn nàng như ngọn nước sa,
Hồn nàng trong sáng gần xa tỏ tường...
Nỗi niềm bao xiết yêu đương,
Nàng, ta, đôi lứa uyên ương ngọt bùi...*

(Vợ tôi và thanh kiếm)

Số phận của tình yêu lớn ấy dĩ nhiên không thể tách rời lí tưởng của nhà thơ. Và tình yêu chấp nhận một sự hi sinh to lớn cho lí tưởng ấy :

*Và khi tổ quốc cất lời
Bảo ta đứng dậy giúp đời tự do,
Chính nàng sẽ lấy kiếm đưa,
Sẽ đeo tay kiếm cho vừa lưng ta.
Nhìn chồng sắp bước dậm xa
Nàng vui lòng nói tiễn đưa mấy lời:
“Anh đi thôi, kiếm đi thôi,
Bên nhau gắn bó theo lời nước non!”*

Có lẽ chỉ trong thơ Pêtôfi, sự hi sinh của tình yêu mới không mang sắc thái bi kịch mà chỉ thấy sáng ngời lên vẻ đẹp của một tình yêu cao cả, tình

1
yêu mà người ta không được hưởng thụ nó tới cùng, nhưng người ta vĩnh viễn giữ được nó và tôn thờ nó.

Chúng ta dễ dàng thừa nhận Pêtôfi là một con người và một nhà thơ toàn thiện toàn mỹ. Với Pêtôfi, nền thơ ca Hung mới thực sự khởi sắc. Do tiếp thụ những tinh hoa thơ ca và âm nhạc dân gian, thơ Pêtôfi đậm đà bản sắc dân tộc Hung, được quảng đại quần chúng mến mộ. Ông đã có công đầu khắc họa điển hình người Hung thông qua nhân vật Giăng dũng sĩ. Ông được cả thế giới đón nhận vào hàng ngũ các thi hào của nhân loại.

KIỀU VĂN

Giã từ phương xa

*Căn nhà nhỏ bên sông Đanuýp
Ôi xiết bao lưu luyến lòng người
Bao nhiêu lần tôi ngồi tưởng nhớ
Giọt lệ tràn mờ cả mắt tôi.*

*Tôi vẫn tưởng ở yên đây mãi
Nhưng ước mơ đã đuổi tôi rồi
Bao mơ ước mọc thành đôi cánh
Cánh gia đình không thể giữ chân tôi.*

*Khi chiếc hôn từ biệt kêu lên
Mẹ đau đớn không sao chịu nổi
Nước mắt tràn không dập tắt trong tim
Ngọn lửa tình yêu rừng rực cháy.*

Cánh tay mẹ ôm tôi run rẩy
 Khẩn cầu tôi ở lại quê hương
 Nếu không đoán trước bao điều ấy
 Sao tôi giờ được ở tha phương.

Dưới ánh sao hi vọng thắm tươi
 Tương lai tựa vườn hoa tiền nữ
 Nhưng vào trong láo nháo cuộc đời
 Mới biết chúng ta nhầm lẫn cả.

Tôi từng đã thấy ánh tương lai
 Đau khổ trong tim không muốn nói !
 Tôi toàn đi giữa đường chông gai
 Toàn giữa cuộc đời trôi với nổi.

... Nay có người quen về quê hương
Sẽ đưa tin gì về cho mẹ ?
Bạn ơi có tới mái nhà con
Xin bạn hãy vào thăm mẹ nhé !

Bảo rằng mẹ chớ có lo âu
Có Chúa trên đầu ban hạnh phúc
Nếu như mẹ biết tôi khổ đau
Nhất định mẹ sầu mẹ chết mất.

5 - 1843

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Sống và chết

*Sống, vì tình yêu và rượu ngon
Chết, hi sinh cho Tổ quốc
Đời ai được thế này
Đó là người hạnh phúc*

Khoảng tháng 7 tháng 8 - 1844

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Cha tôi và nghề của tôi

*Cha thân yêu cứ dặn con rằng :
 Phải theo cha, phải lo thừa kế
 Lấy nghề cha, nghề làm đồ tế
 Nhưng con cha lại học nghề văn.*

*Cha thì cầm dao giết bò lợn
 Con thì cầm bút con đấu tranh
 Công việc chúng ta đều chẳng khác
 Chỉ là khác có cái tên chẳng.*

1 - 1845

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Nghỉ yên dưới mộ

*Người tình đầu của tôi đã nghỉ yên dưới mộ
Nỗi đau tôi như ánh trăng trong nắm mộ đêm đen
Tình yêu mới của tôi đã lên rồi như vàng dương
rực rỡ
Ánh trăng ư... đã tan dần dưới uy lực của
vàng dương*

8 - 1845

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Anh mộng thấy chiến tranh...

*Đêm nay anh mộng thấy chiến tranh *
Tất cả người Hung đều đứng dậy
Dấu hiệu kết đoàn xưa đã thấy
Lưỡi gươm đầy máu vấy không gian*

*Ai đã thấy gươm đều giật nảy
Miễn còn máu nóng trong tim ta
Chẳng tại đồng lương mà chiến đấu
Nhưng vì vinh dự của tự do*

* Chiến tranh vì tự do và độc lập của Tổ quốc.

*Chính ngày đám cưới đôi ta
Ngày em sung sướng cũng là ngày anh
Tối đầu thao thức năm canh
Anh nguyện đem hiến tuổi xanh cho đời*

*Dày vò bao xiết, em ơi
Đi ra chết trận khi đời còn vui
Nhưng giờ Tổ quốc lâm nguy
Thì anh cũng sẽ ra đi, như mộng thấy rồi.*

Tháng 8 và 9 - 1845
(NGUYỄN XUÂN SANH)

Tiếng ta ca hát

Nhiều khi suy tưởng, lạc trong mơ
 Chân bước, lòng muôn nỗi vẫn vơ
 Thăng cánh hồn bay trên tổ quốc
 Lâng lâng trời đất rộng không bờ
 Tiếng ta ca hát lên khi ấy
 Như ánh trăng hồn mộng ngấn ngơ.

Không lẽ đời ta mộng vậy hoài
 Sao bằng để sống cho tương lai
 Chăm lo... Thôi mặc, lo chi lắm ?
 Đã có trời thương sắp tháng ngày
 Tiếng ta ca hát lên khi ấy
 Như bướm hồn tươi nhẹ cánh bay.

Mỗi khi người đẹp gặp đâu đây
 Chôn hết ưu tư xuống đất dày
 Mắt đắm nhìn trong đôi mắt đẹp
 Như sao soi xuống mặt hồ đầy
 Tiếng ta ca hát lên khi ấy
 Như nở nghìn hoa hồn đắm say.

Em có yêu, ta vui ta uống
 Em không yêu, ta uống làm khuây
 Hãy đem đây cho ta chén rượu
 Thì lòng ta vui lại đến ngay
 Tiếng ta ca hát lên khi ấy
 Như ráng trời lên hồn ngất ngây.

Ôi tay ta nâng đây chén rượu
 Khi bao dân tộc hãy xiềng tay !
 Vui bao nhiêu tiếng li chén đó
 Thảm bao nhiêu tiếng xích xiềng này
 Tiếng ta ca hát lên khi ấy
 Như đám mây hồn u thảm bay.

Dân ta sao đành cam nô lệ
 Sao chẳng vùng lên bẻ xích xiềng ?
 Phải chăng còn đợi phép thần tiên
 Rỉ kia găm cho xiềng xích gãy ?
 Tiếng ta ca hát lên khi ấy
 Như nổi lòng căm chớp lửa thiêng.

Một ý nghĩ giày vò tôi

*Một ý nghĩ giày vò tôi mãi mãi :
Chết trên chần gối một chiếc giường !
Tàn tạ dần như hoa nọ phai hương
Con sâu cứ ăn ruồng ngâm ngấm !
Chết mòn mỏi như nền kia cháy chậm
Trong một căn phòng trống trải không người...*

*Tôi không ưng cái chết đó, trời ơi,
Cái chết đó tôi không thèm. Tôi muốn
Là cái cây sét gằm quật xuống
Là cái cây bão thổi tróc lên
Là tảng đá lăn, sấm động vang rền
Giữa trời đất chuyên rung, nhào xuống vực...*

Một ngày kia, những dân tộc đọa đầy
Sẽ đứng dậy, ngục tù không chịu nữa
Mặt ánh đỏ dưới ngọn cờ rực lửa
Những cờ thiêng đã oanh liệt ghi câu :
“Phải tự do cho tất cả hoàn cầu !”
Khi vang dội như điệu kèn giáp chiến
Từ phương Đông qua phương Tây rung chuyển
Giữa trận tấn công chế độ giết người
Chính là nơi tôi từ già cuộc đời
Trên chiến địa
Tìm tôi nhỏ dòng máu trẻ...

Khi môi tôi tiếng biệt li vừa hé
 Thì át đi trong tiếng sắt vang lừng
 Tiếng kèn reo, tiếng đại bác ùng ùng
 Vó ngựa giẫm
 Trên thây tôi nằm thẳng
 Những chiến mã phi mình trong trận thắng
 Bỏ thân tôi trên mặt đất nát như.
 Chính nơi đây, người đến kiếm xương tôi
 Sẽ an táng trong một ngày long trọng
 Trong tiếng nhạc thâm trầm đồng vọng
 Giữa cờ ta kiêu hãnh bọc màu tang
 Trong huyết chung những chiến sĩ chung hàng
 Những người chết vì Tự do thế giới

12 - 1846

(TẾ HẠNH)

Tự do, ái tình

*Tự do và Ái tình
Vì các người ta sống.
Vì tình yêu lỏng lẻo
Tôi xin hiến đời tôi ;
Vì tự do muôn đời
Tôi hi sinh tình ái.*

Pét, 1 - 1 - 1847

(XUÂN DIỆU)

***Người phải thật
là người...***

*Người phải thật là người
Không phải là con rối
Để số phận ngược xuôi
Đến bất ngờ chỉ phôi.
Số phận là con chó non gan
Người có gan chống lại
Nó cút vội cút vàng
Cho nên đừng sợ hãi.*

Người phải thật là người
 Không ở nơi miệng lưỡi
 Hơn cả Đê-mô-xten *
 Nói càng hay càng giỏi.
 Kiến thiết hay phá hoại
 Làm xong cần lặng im.
 Mưa bão, xong việc mình
 Nấp ở đâu không biết.

Người phải thật là người
 Thực hành điều lí tưởng
 Nói đường hoàng dũng cảm
 Đồ máu cũng không cần.
 Kiên trì chủ nghĩa mình
 Coi trọng hơn tính mạng.
 Thà tính mạng mất đi
 Mà vẫn còn danh dự.

* Démosthène (484-322 trước công nguyên), nhà diễn thuyết vĩ đại của Hi Lạp.

Người phải thật là người
 Không mảy may ỷ lại
 Không phải vì của cải
 Bán độc lập của mình
 Bán mình vì miếng ăn
 Mọi người khinh rẻ mất.
 Câu cách ngôn rất hay :
 “Đời nghèo mà độc lập !”
 Người phải thật là người
 Sức mạnh và dũng cảm
 Giúp cho ta tác chiến
 Với số phận, cuộc đời
 Như một cây đại thụ
 Gió bật gốc đi rồi
 Mà thân cây to lớn
 Vẫn thẳng tắp đời đời.

1 - 1847

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Tôi nguyện là dòng sông

Tôi nguyện là dòng sông
Dòng sông con trong núi
Qua những đường khúc khuỷu
Những mỏm đá cheo leo...
Chỉ cần người tôi yêu
Là một con cá nhỏ
Trong sóng nước của tôi
Được lội bơi thích thú.

Tôi nguyện là rừng rậm
 Ở hai bên bờ sông
 Gặp từng trận cuồng phong
 Phải can trường chiến đấu...
 Chỉ cần người tôi yêu
 Là một con chim nhỏ
 Trong lá rậm của tôi
 Hót trên cành làm tổ.

Tôi nguyện là hoang tàn
 Trên đỉnh núi lởm chởm
 Tàn phá lặng yên này
 Không làm tôi buồn thảm...
 Chỉ cần người tôi yêu
 Là dây leo xanh mãi
 Trên trán tôi hoang vu
 Thân mật bò lên tới.

Tôi nguyện là nhà gianh
 Trong núi sâu thăm thẳm
 Trên nóc mái nhà gianh
 Gió mưa thường đến đánh...
 Chỉ cần người tôi yêu
 Là ngọn lửa đáng mến
 Trong lò lửa của tôi
 Lấp loáng ngời vui sướng.

Tôi nguyện là áng mây
 Là lá cờ rách xám
 Lờ mờ phơ phất bay
 Trên bầu trời rộng lớn...
 Chỉ cần người tôi yêu
 Là ánh chiều tuyệt đẹp
 Bên má tôi nhợt nhạt
 Càng huy hoàng thắm tươi.

Khoảng 4 đến 10 - 6 - 1847
 (HOÀNG TRUNG THÔNG)

Thơ

Thơ linh thiêng ơi, người đã làm giảm giá
 Những thằng ngu chà đạp thơ rồi
 Chúng tưởng mình làm cao quý được thơ thôi
 Nay nghe, những thằng thầy tu giả dối
 Cho thơ giống một tòa nhà quý phái
 Trang trí kiêu kì
 Chỉ những đôi giày bóng nhoáng mới vào đây
 Hãy im đi, những thằng thầy bói !
 Hãy im đi những cái mồm giả dối
 Không, thơ không phải căn nhà
 Để những loài đi điểm đến ba hoa
 Loài cỏ hoang của xã hội
 Thơ là ngôi nhà rộng mở
 Cho tất cả những người sung sướng hay khổ đau
 Cho tất cả những ai muốn đến yêu cầu
 Nơi linh thiêng mọi người đều đến được
 Cả những kẻ chỉ đi chân đất.

***Em làm gì đó,
Em may gì đó ?***

*Em làm gì đó, em may gì đó ?
Anh biết rồi, em vá áo cho anh
Áo anh chưa rách lắm đâu, anh còn mặc được
Em yêu ơi, nên may cho anh một lá cờ*

*Lòng anh rộn ràng linh cảm...
Cái gì đến ? Có trời hay !
Tiếng ai gọi anh đây
May cho anh lá cờ đi, em hỡi !*

Thời gian thay đổi
 Chúng ta chờ gì ở tương lai ?
 Chiến trường sẽ quyết định, em ơi
 Nhớ may cho anh một lá cờ

Tự do giá đắt !
 Muốn có tự do, phải tốn nhiều hơi sức
 Tự do của chúng ta đổi trao bằng máu đỏ
 May cho anh lá cờ đi, hỡi em yêu !

Bàn tay đẹp em may cờ
 Chiến thắng sẽ mê say bàn tay đẹp
 Chiến thắng sẽ theo lá cờ ta đi khắp
 Em yêu, nhớ may cho anh một lá cờ !

Pest, 1 - 1848

(NGUYỄN XUÂN SANH)

Hunggari

*Làm đầu bếp, Người cũng không thạo nót
Hỡi Hunggari, Tổ quốc mến yêu
Rán miếng thịt bên thì cháy khét
Còn bên thì sống sít làm sao !*

*Có một ít công dân hạnh phúc
Chết ghen đi vì ăn uống quá no
Còn rất nhiều trẻ em khổ cực
Chết mang theo bụng đói xuống mồ.*

4-1845

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Đất hỡi ! Người ăn gì ?

*Đất hỡi, người ăn gì ? Mà quá khát ?
Sao uống nhiều nước mắt, máu tươi ?*

Trước ngày 10-3-1846
(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Sông Títxa

Màn mỏng trời hè, ánh chiều đã lặn
Tôi còn chơi bên bờ sông Títxa
Nơi sông Tua húc tới xông ra
Như trẻ con húc vào ngực mẹ

Nước sông đó, an nhàn lặng lẽ
Quanh co trong sông rộng chẳng đê ngăn
Nước không muốn ánh mặt trời chiếu tỏa
Xiên vào trong lớp sóng lẫn tẩn.

Trên mặt nước lặng yên, nắng đỏ
Đang múa may (như những nàng tiên)
Nghe được cả tiếng bàn chân nhảy múa
Như thanh âm nhạc ngựa vang rền.

Tôi đứng trên tấm thảm cát vàng
 Đang giải tới mệnh mông đồng cỏ
 Cỏ cắt xong xếp đồng từng hàng
 Như hàng chữ trên trang sách mở.

Qua đồng cỏ trang nghiêm đứng thẳng,
 Khu rừng cao, rừng đã tối tăm
 Chiều tà ném lửa than lên chớp ngọn
 Máu rừng vừa rực cháy lại đi quanh.

Nhìn sang bờ Títxa bên ấy
 Những hàng cây lá tỏa rườm rà
 Giữa cây rậm còn hé ra khoảng trống
 Nóc tháp nhà thờ trông thấy ở thôn xa.

Đóa mây hồng trên nền trời trôi nổi
 Như gọi nhớ những ngày hạnh phúc thắm tươi
 Từ đây xa trong mịt mù sương khói
 Đỉnh núi cao Mácmarốt mãi nhìn tôi.

Không một thanh âm giữa trang nghiêm trầm lặng
 Bất ngờ nghe chim hót líu lo
 Cối xay gió xa kia đang chuyển động
 Chỉ nghe như tiếng muỗi vi vo.

Ở phía kia chỗ tôi ngồi đối diện
 Có một cô mức nước bên bờ
 Cô mức mãi cho vò đầy nước
 Chăm chú nhìn tôi rồi mới đi ra.

Tôi đứng mãi không hề nhúc nhích
Như bàn chân mọc rễ xuống đất
Thiên nhiên lớn muôn đời tươi đẹp
Tâm hồn tôi đắm đuối mê say.

Ôi thiên nhiên, thiên nhiên vinh diệu
Có lời nào dám sánh cùng người
Vĩ đại quá ! Người càng im lặng
Càng nói nhiều, càng mãi thắm tươi.

Đêm đã khuya tôi mới về đến xóm
Lấy quả tươi làm bữa ăn đêm
Cùng các bạn tôi trò chuyện mãi
Ngọn lửa hồng bùng cháy một bên.

Trong câu chuyện tôi nói cùng với họ :
 “Sông Títxa đáng thương, không biết vì đâu
 Các anh chửi, nói đủ điều về nó ?
 Thực là sông lặng lẽ nhất hoàn cầu”.

Mấy ngày sau đang chập chờn thức ngủ
 Tiếng chuông rung sức tỉnh mơ màng :
 Chỉ nghe tiếng “Nước lũ rồi ! nước lũ !”
 Tôi nhìn ra : một biển nước mênh mông.

Sông Títxa cuộn cuộn qua đồng cỏ
 Như người điên đang giãy thoát xích xiềng
 Nước ào ào đập tung đê vỡ
 Muốn nuốt phẳng cả thế giới này luôn.

2-1847

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Tôi là người Hung

*Tôi là người Hung. Quê hương tôi đẹp
 Trên hoàn cầu không đất nước nào đẹp bằng
 Chỉ mình nó cũng đủ làm một thế giới con con
 Bao cái xinh xắn nó mang trên lòng nó !
 Nó có những ngọn núi tầm mắt xa còn nhìn rõ
 Phía bên kia sóng nước bể Caspiên
 Và cánh đồng bát ngát mênh mông
 Trải đến tận chân trời xanh thẳm*

*Tôi người Hung, sinh ra là dũng cảm
 Như những hòa tấu đầu tiên trên dương cầm
 Người ta thấy tôi cười thâm
 Môi tôi quả chưa bao giờ cười ồn ào được
 Và trong những cơn vui náo nức
 Tiếng thốn thức lại ghen lòng tôi
 Chính tôi hay làm vẻ vui khi có sự thử thách của
 cuộc đời
 Vì tôi không chịu để ai thay tôi than phiền
 vận mệnh*

Tôi là người Hung. Mắt tôi nhìn kiêu hãnh
 Khi quay nhìn các thế kỉ xa xưa
 Tôi thấy ở đó những ngọn cây cao vút chọc trời
 Đó là những việc lớn của người, ôi Tổ quốc !
 Trên sân khấu châu Âu có một chỗ đứng
 Và đó không phải là chỗ đứng kém thua gì
 Thấy kiếm ta, cả thế giới run lo
 Như em bé run lo khi cơn bão đến

Tôi là người Hung. Người Hung giờ đây làm
 sao nhỉ ?
 Một bóng ma nhợt nhạt của một quá khứ
 quang vinh !
 Lâu lâu anh còn vùng đứng dậy
 Để rồi lại chui vào sào huyệt anh tận đáy
 Và chúng ta im lặng làm sao !

Láng giềng may lắm mới nghe được tiếng ta nói
thì thảo

Và đó đều là những người anh em phản phúc
Sẵn sàng quên ta trong khăn liệm ô danh !

Tôi là người Hung. Mặt tôi đỏ rực
Vì tôi then tự xưng là người Hung
Đất nước ta bình minh còn chậm lên
Trong khi ở nơi khác mặt trời đã chói rạng !
Mặc dù ai có hứa với tôi lấy lòng danh vọng
Tôi không bỏ người đâu, Tổ quốc tôi ơi
Vì tôi yêu người nông nân, ngay đến những
ngày người bị sa cơ !

2-1847

(NGUYỄN XUÂN SANH)

Quê hương tôi

Trên đồng bằng thắm tươi đẹp đẽ
 Có quê hương yêu dấu của tôi
 Thành phố đó nơi tôi sinh trưởng
 Còn vọng đưa tiếng hát vú nuôi
 Tôi như nghe tiếng ru hời vang vọng
 “Con rùa vàng, con rùa vàng ơi !”

Khi ra đi tôi còn bé nhỏ
 Nay về đây tôi đã nên người
 Đã qua rồi hai mươi năm chẵn
 Hai mươi năm đau khổ, sướng vui...
 Hai mươi năm... thời gian thắm thoát !
 “Con rùa vàng, con rùa vàng ơi !”

Các bạn cũ, ở đâu các bạn ?
 Hãy đến đây ngồi cạnh bên tôi
 Cho ít nhất tôi cũng nhìn một bạn,
 Cho quên đi : tôi đã lớn nên người.
 Hai nhăm tuổi trên vai tôi đè nặng.
 “Con rùa vàng, con rùa vàng ơi !”

Như chim non giữa cành cây bay lượn
 Trí tưởng tượng tôi bay lượn khắp nơi
 Như con ong đi tìm hoa hút mật
 Góp lại ngày xưa bao nỗi sướng vui
 Đây chốn chốn kêu gọi lòng lưu luyến
 “Con rùa vàng, con rùa vàng ơi !”

Tôi thổi cây sáo mồm bằng gỗ liễu
 Như trẻ con tôi lại đùa chơi
 Ngựa tre tôi cũng hăng vui nhẩy nhót
 Nó khát rồi, tôi đến giếng nghỉ ngơi
 Nó uống, nó nhẩy, Bêchia dững cảm (1)
 “Con rùa vàng, con rùa vàng ơi !”

Nghe những tiếng chuông chiều vang động
 Tôi nhọc nhằn đuổi ngựa về thôi
 Về đến nhà vú nuôi ôm chầm lấy
 Lại hát lên bài hát ru hời.
 Tôi mơ màng lắng nghe trong giấc ngủ
 “Con rùa vàng, con rùa vàng ơi !”

Khoảng 6 đến 8-8-1848

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

(1) Bêchia : tên con ngựa tre.

Gửi đất nước

*Hãy kéo lên những hồi chuông báo động !
Tự tay tôi, tôi kéo mạnh dây chuông ;
Và tôi run, không phải vì khiếp sợ,
Trần ngập tim tôi : đau xót, giận hờn.*

*Tôi đau xót vì thấy cơn giông tố mới
Đang đe dọa Tổ quốc tôi, hiện còn tàn phá,
Giận hờn, giận hờn vì chúng ta đã chịu buông tay,
Và giấc ngủ dài triu nặng mắt ta đây.*

*Một ngày qua, đất nước đã giật mình,
Lo lắng nghe địa cầu xục rục ;
Rồi đất nước lại từ từ quay mặt
Ngủ tiếp thêm giấc ngủ triền miên.*

Đất nước khốn cùng, hãy mau thức dậy
 Người có thể tiến lên phía trước ở hàng đầu
 Nhưng người hãy còn mơ màng giấc ngủ,
 Và tụt dài, tụt mãi ở đằng sau.

Giờ phút chót, đất nước ơi, thức dậy
 Đừng để cho giấc ngủ nuốt luôn người
 Nếu chậm trễ, khi bùng tỉnh giấc
 Chỉ còn để ghi tên lên bia mộ mà thôi.

Vùng lên ! Đất nước vùng lên ! Và chuộc lại
 Trong một ngày, những lầm lỗi đã qua.
 “Mất tất cả, hay được trong tay tất cả !”
 Hãy xem câu kia như khẩu hiệu dưới cờ !

Chúng ta cam tâm sống tằm tối lâu rồi,
Đến đất nước hôm nay không thuộc về ta nữa ;
Hãy làm cho mọi người thấy rõ
Không còn kẻ nào đến làm chủ nước ta.

Nếu số phận muốn chúng ta phải chết
Thì chúng cứ đến đây tiêu diệt chúng ta
Tôi sợ chết, nhưng tôi thú thật,
Chỉ sợ thôi, cái chết xấu xa.

Chúng ta sẽ chết, nếu cần phải chết
Nhưng chúng ta phải biết chết anh hùng
Những kẻ nào đã đầy đọa ta t àn khóc
Phải làm cho chúng nó khóc thảm thương.

Trong mỗi người chúng ta, hãy sống lại,
 Người cháu của Người, hỡi Míchlôt Zrini (1)
 Khi chiến đấu chúng ta hãy nhớ
 Rằng Tổ quốc thân yêu đang giao phó ở ta đây.

Thì lúc đó, lúc đó ta sẽ thành vô địch
 Cuộc sống, vinh quang, đều chờ đón chúng ta ;
 Và lúc đó sẽ về ta vĩnh viễn
 Của cải mà ta không có được hôm qua.

Vùng lên tổ quốc, vùng lên dân tộc nước Hung !
 Hãy xông ra trận tiền nhất loạt
 Nhanh như làn chớp lóe ngời
 Và dữ dội bất ngờ, hãy lao vào kẻ địch.

(1) Anh hùng dân tộc Hung trong cuộc chiến đấu chống bọn Thổ Nhĩ Kỳ.

Vậy địch ở đâu ? Ô, đừng hỏi,
 Địch cùng cùng, bạn nhìn đâu cũng thấy
 Nhưng nguy hiểm vô cùng vẫn là hấn đấy
 Thằng địch trốn vào tim ta như một bạn hiền.

Thằng gian xảo nhất đang lẫn trong chúng ta
 Đó là thằng em nhuốc nhơ và thằng phản bội
 Một đũa hư làm hại cả đám đông
 Như thuốc độc len hòa trong cốc rượu.

Hãy giết chết những thằng thế đó
 Dẫu người thi hành lệnh ấy có già tay
 Gieo máu đỏ trên những đường thành phố
 Đến cửa sổ kia máu cũng dâng đầy.

Chúng ta sẽ đuổi quân thù không nhọc mệt
 Nếu những thằng gian loại ấy bị tiêu trừ
 Tôi tạm gác thơ ca - và chạy nhanh lên gác
 Kéo những hồi chuông báo động nơi nơi.

Tháng 8-1848

(PHẠM HỔ)

Thời kinh khủng

Thời kinh khủng ! Thời kinh khủng !
 Góm ghê tăng mãi không ngừng
 Có lẽ trời kia
 Định giết cả người Hung
 Cả thân hình chúng tôi chảy máu
 Vì sao ? Một nửa nhân loại
 Cầm gươm súng giết chúng tôi

Trước mặt chúng tôi là chiến tranh
 Tệ hơn nữa, sau lưng lại đến
 Bao nhiêu thứ bệnh

Tổ quốc ơi ! Người nhận phần
 Nguyên rửa của trời
 Cái chết hai tay đang hái
 Không hề ngừng trên biên giới nhà người

Chúng ta chết hết
Không còn người nào
Để ghi trong sử
Của những ngày đầy tội ác đêm sâu ?
Anh ta còn biết tìm ra manh mối
Của giai đoạn ghê gớm này không ?

Nghe chuyện thật
Những ngày ta sống
Có ai tin
Bao nhiêu đau khổ đến với ta như thế ?
Có ai nghe
Như những giấc chiêm bao vô lí
Từ đầu óc người điên ?

6 đến 17-7-1849
(Bài thơ cuối cùng)

Lúa đã chín rồi

*Lúa đã chín rồi
Ngày ngày nóng bức
Hẹn đến ngày mai
Ta đi ta gặt.*

*Tình ta cũng chín rồi
Tim ta cũng nóng bức
Mong em, em yêu ơi !
Em là người đến gặt.,*

Từ tháng 7 đến tháng 8, 1843

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Tình yêu tôi là biển sóng gầm

*Tình yêu tôi là biển sóng gầm
Những lớp sóng dồi của biển
Không còn vỗ cho trời long đất chuyển
Mà đã lặng ngủ yên
Như một bé em
Đã khóc chán, nằm trong nôi yên ngủ.*

*Trên mặt sóng như gương
Tôi chèo chiếc thuyền mơ êm dịu
Đi vào trong động núi nở hoa tươi
Từ trên bến tượng lai
Tiếng ca hát đón chào tôi vang vọng
Hãy hát lên, hi vọng !
Con oanh vàng đáng yêu.*

Chiếc xe bốn con bò kéo

Chuyện đẹp như thế này
 Thủ đô ta ít có
 Đường của ta lộng gió
 Nẻo dài vắt vẻo ngòi xe
 Bốn con bò đi, nặng nề bước một

Đêm trong chiếu sáng một vầng
 Trăng kia nhẹ lướt trên tầng mây bông
 Vợ ai đi kiếm mộ chồng
 Hay làn gió thoảng trên đồng cỏ tươi
 Hương thơm tỏa ngát lưng trời
 Bốn con bò kéo, đường dài bước một
 Tôi ngồi trên xe cùng bạn tốt
 Tôi ngồi bên cạnh Eva
 Người người vui hát gần xa chuyện trò

Chập chòn đôi mắt tôi mơ
 Ghé tai khẽ bảo nàng cho tự tình :
 “Không ngắt lấy vì sao xinh
 Về cho đôi lứa chúng mình vui chơi ?”
 Bốn con bò kéo dài hơi
 Đường xa bước một chân lồi nặng nề

Bên nàng tôi nói tỉ tê :
 “Không ngắt vì sao xa
 Về cho đôi lứa chúng ta vui vầy ?
 Mai sau có phải chia tay
 Em, anh có phải cách ngày cách đêm
 Sao kia sẽ dẫn đường tìm
 Nhớ ngày đôi trẻ trao duyên tự tình”

Chúng tôi giờ tay ngắt
 Một vì sao cho đôi lứa chúng tôi
 Trên xe ẩm áp cùng ngồi
 Bốn con bò kéo, đường dài bước một.

Từ 26-9 đến 7-10-1845

(NGUYỄN XUÂN SANH)

***Buồn đau ?
là biển cả***

*Buồn đau ? là biển cả
Vui sướng ? là ngọc châu
Khi mò được ngọc châu dưới biển
E giữa vời tan nát biết đâu*

Trước ngày 10-3-1846
(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Mây đang đè nặng

*Mây đang đè nặng
Trên cảnh mưa sa
Lá cây đã rụng
Họa mi còn ca.*

*Không còn sớm nữa
Em ơi, ngủ chưa ?
Có nghe chim ca
Những lời đau khổ ?*

*Mưa không ngừng đổ
Họa mi còn ca
Nghe lời đau khổ
Ai không cảm hòa.*

*Còn thức ư em
Hãy nghe chim nhỏ
Chim, chính tình anh
Hồn anh than thở*

Khoảng 1 đến 7-10-184

(HOÀNG TRUNG THÔNG)

Vợ tôi và thanh kiếm

Bò câu trên mái ngói,
 Cuối trời một ngôi sao.
 Má kề, lòng sát bên nhau,
 Ngập ngừng đầu tựa, xôn xao mắt cười.
 Tay nâng ru nhẹ vai người,
 Ôm nhau xiết chặt ngọt bùi giờ lâu.
 Như cây rung nhánh đưa chào,
 Húng đầu ngon gió ngọt ngào giọt sương.
 Hai tay xiết chặt tình thương,
 Ôm nhau giây phút, lòng buông sao đành ?
 Môi hôn nào biết lâu nhanh,
 Chạm hai làn tóc còn xanh mái đầu.
 Hai lòng sẽ nói đôi câu
 Nhưng mà nghe được cũng đâu nửa lời,
 Nửa kia chừng đã tan rơi,
 Đã chìm trong phút lặng hơi hôn nồng.
 Niềm vui đôi lứa mệnh mông,
 Chừng như sương sướng mà không bền bờ.
 Ngọt ngào hạnh phúc trong mơ
 Chừng như hạt ngọc sương tơ êm đêm.

Góc tường lặng lẽ trong đêm,
 Kiếm ta tuyệt vọng nói lên lòng buồn.
 Mắt nhìn như có lệ tuôn,
 Mắt đưa ảo não mưa nguồn đây chẳng ?
 Kiếm ôi, ta bảo kiếm rằng :
 Vì đâu kiếm đổi khôn ngăn lệ tràn ?
 Vì đâu mà khóc mà than ?
 Phải chăng vì kiếm ghen nàng yêu ta ?
 Nghĩ chi lắm nỗi gần xa ?
 Buồn chi vì nỗi lòng ta yêu nàng ?
 Lo chi cho héo ruột gan ?
 Kiếm đã biết rõ lòng vàng vợ ta :
 Hồn nàng như ngọn nước sa,
 Hồn nàng trong sáng gần xa tỏ tường !
 Nỗi niềm bao xiết yêu đương,
 Nàng, ta, đôi lứa uyên ương ngọt bùi.
 Và khi tổ quốc cất lời
 Bảo ta đứng dậy giúp đời tự do,
 Chính nàng sẽ lấy kiếm đưa,
 Sẽ đeo tay kiếm cho vừa lưng ta.
 Nhìn chồng sắp bước dặm xa,
 Nàng vui lòng nói tiễn đưa mấy lời :
 “Anh đi thôi, kiếm đi thôi,
 Bên nhau gắn bó theo lời nước non !”

(NGUYỄN XUÂN SAN

Gió buồn mùa thu nói với cây

*Gió buồn mùa thu nói với cây
Tiếng nghe nhỏ quá, có ai hay
Thì thăm bí mật điều gì đó ?
Cây động trăm cành, như mơ say...*

*Bóng đêm nhẹ nhẹ bắt đầu xuống
Ngả lưng lên ghế, lòng tôi vui
Vợ tôi ngả đầu lên vai tôi
Ngủ giấc ngủ êm lành, ấm cúng.*

*Một tay tôi riết vợ vào lòng
Nàng vẫn say sưa trong giấc mộng
Một tay tôi cầm quyển sách kinh :
Lịch sử các chiến tranh giải phóng*

Tôi ham đọc quyển sách cao nhã
 Máu nóng làm đập trái tim tôi
 Vợ tôi ngả đầu lên vai tôi đắm thắm
 Ngủ giấc ngủ êm lành, ấm cúng.

Bị vàng cầm dỗ, bị roi dằn
 Bay, lũ nô lệ đi đánh thuê !
 Nhưng dưới nụ cười thiêng liêng của tự do
 Nghĩa quân vì tự do chiến đấu
 Cho tự do họ hiến máu và cuộc đời
 Như họ dâng hoa cho người yêu
 Vợ tôi ngả đầu lên vai tôi đắm thắm
 Ngủ giấc ngủ êm lành, ấm cúng.

Để phục vụ người bao trái tim thanh cao đã
 ngừng đập
 Ôi tự do thần thánh ! Kết quả gì cho bao hi sinh ?
 Đến nay chưa gì cả. Nhưng người sẽ thắng
 Khi chiến trận cuối cùng sẽ đến
 Người sẽ trả thù cho những người đã chết
 quang vinh
 Và quyết liệt người sẽ không tha thứ cho kẻ thù !

Vợ tôi ngả đầu lên vai tôi đầm thắm
 Ngủ giấc ngủ êm lành, ấm cúng

Mắt tôi dán vào một bức tranh hoe máu
 Tôi chưa thấy rõ được tương lai :
 Kẻ thù của tự do chết đuối
 Trong biển máu đen của chúng !
 Mỗi cái đập trái tim tôi là một tiếng sấm
 Ánh chớp chói ngời xuyên qua hồn tôi
 Trong khi đó vợ tôi ngả đầu vào vai tôi đầm thắm
 Ngủ giấc ngủ êm lành, ấm cúng.

9-1847

(NGUYỄN XUÂN SANH)

Đả đảo vua chúa

*Tính con trẻ thường thích đồ chơi nghịch
 Thuở ấu trĩ, dân cũng thường ham thích
 Làm một đồ chơi bóng loáng sáng choang
 Một chiếc ngai son, một chiếc mào vàng
 Mào đem đội lên đầu thẳng ngốc
 Và ngai để thẳng ngốc ngồi, hưởng lộc.*

*Thế là thành quân chủ. Đấy bầy vua !
 Chúng nó ngồi, đầu óc say sưa
 Ngu đến nỗi cứ tưởng như là thật
 Trời cho chúng trị vì dưới đất
 Bay mê rồi, hỡi lũ vua ơi !
 Không phải chủ ta, bay chỉ là những thứ đồ chơi
 Thiên hạ đã trưởng thành, con người đã lớn
 Chẳng còn như con trẻ thích đồ chơi.
 Hãy bỏ ngai son mà bước xuống cho rồi
 Hỡi vua chúa ! Hãy quăng đi mào ấy !
 Không, ta sẽ tự tay ta lột lấy
 Mào sẽ rơi mà đầu cũng rơi thôi.*

Sẽ thấy thế. Lưỡi gươm xưa đã chặt
 Đầu vua Lu-y trên bãi Đình công
 Đã lóc lên như chớp giữa cơn giông
 Đang nổi dậy, và sắp rồi, giông tố
 Sẽ sập xuống trên đầu bay nữa đó
 Tiếng ta đây không phải tiếng sấm đầu.

Trái đất sẽ như rừng rộng hoang vu
 Bọn vua chúa như thú mồi trốn tránh
 Mà ta sẽ là người săn đuổi đánh
 Nhảy lòng lên bắn chúng khắp nơi
 Lấy máu vua, ta sẽ viết lên trời :
 Rằng thiên hạ không còn như trẻ dại
 Dân đã trở thành người vĩ đại.

Tháng 12-1844

(TỐ HỮU)

Lâu dài và lều tranh

*Hỡi lâu đài, vì đâu mi tự kiêu đến thế
 Có phải vì chủ mi bóng lộn mĩ miều ?
 Đây người chủ mi, kim cương lấp lánh
 Chỉ cốt giấu che một quả tim nghèo.
 Hãy vứt bỏ gấm nhung trên người họ
 Những gấm nhung bao kẻ hầu hạ đắp lên,
 Bàn tay Thượng đế không còn nữa
 Chỉ còn trơ một ít bùn đen.*

*Chủ mi lấy đâu ra bao của cải
 Những thứ làm cho hấn có uy quyền ?
 Ở nơi loài điều hâu vỗ con chim mẹ
 Và xé nát ra, uống máu thiên miên
 Trong lúc điều hâu ngon tiệc máu.
 Trong tổ chim ở bụi gần bên
 Đàn chim nhỏ khóc gào gọi mẹ
 Ôi, vắng mãi rồi, bóng dáng mẹ chim.*

Hỡi lâu đài tự kiêu, hãy phô trương cho mọi
 người cùng thấy
 Những kho tàng rực rỡ, cướp mang về
 Hãy cứ chói ngời lên, không lâu nữa
 Vì giờ mi tất thờ đã gần kề
 Và ta muốn mau mau được thấy
 Những bức tường của mi rạn nứt lung lay
 Khi sụp đổ sẽ nghiền tan xác,
 Những thằng khốn nạn, chủ mi.

Và hỡi người, túp lều tranh khiêm tốn
 Nép bên chân bóng lộn lâu đài
 Sao cứ nấp mình dưới cành lá rậm
 Người muốn giấu che sự nghèo khổ muôn đời ?
 Hãy mở cửa cho tôi, túp lều tăm tối
 Có cần chi những trang sức bên ngoài
 Tôi yêu một quả tim chân thật
 Trong bóng tối túp lều, bao ánh sáng rạng soi.

Thiên liêng sao ngưỡng cửa tôi bước qua
 Ngưỡng cửa những túp lều thiên liêng thật
 Ở nơi đây những tâm hồn lớn ra đời
 Ở nơi đây Thượng đế tin giao những người

cứu thế

Chính từ những túp lều tranh xuất hiện
 Những con người vì nhân loại hiến thân
 Những kẻ nhè đầu dân cuỡi cỗ
 Chỉ thí cho dân : khinh ghét, nghèo nàn.

Hỡi bà con nghèo khổ, chớ sợ chi
 Sẽ đến với bà con những ngày tươi đẹp ;
 Nếu hiện tại và quá khứ phụ bà con
 Tương lai sẽ thuộc về bà con đời đời kiếp kiếp.
 Tôi kính yêu quì dưới mái tranh này
 Có bếp lửa thiên liêng mà khiêm tốn :
 Hãy ban cho tôi mọi sự tốt lành
 Hỡi những bà con nghèo mà tôi thờ kính.

Tháng 1-1847

(PHẠM HỒ)

Nói với thanh niên Hunggari *

Cây không hoa đời nào cây có trái ?
 Hay các anh là hoa cảnh vậy thôi ?
 Mảnh vườn ấy nguy rồi,
 Vườn mát giống bị Chúa Trời nguyên rủa ;
 Nguy cho vườn chỉ mọc hoa diêm dúa
 Như lũ các anh đây !

Có lúc hồn ta hóa đám mây bay,
 Bay trên Tổ quốc từ Đông sang Tây
 Lâm li và ảo não.
 Nếu hồn ta cũng như mây mang bão
 Thì sét ta sẽ đổ xuống các người
 Và đánh nát toi bời.

Các anh sống mà thực không đáng sống.
 Tổ tiên xưa là ngời ngời sao sáng,
 Các anh : hạt bụi tan.
 Tổ quốc ta xin chớ gặp nguy nan
 Xin đất nước lúc nghiêng nghèo chớ để
 Lũ bất tài bảo vệ !

Lòng các anh là lâu mở cửa toang
 Để chen nhau quân hưởng lạc hoang toàng.
 Khách khứa đầy nhung nhúc.
 Chật các phòng tiếng đình tai nhức óc,
 Nhưng lâu đây không còn chỗ yêu thương
 Tình thấm thía quê hương.

Lòng các anh họa còn thừa góc xép
 Tình yêu nước đến giăng tơ nhỏ hẹp
 Như chiếc nhện nghèo hèn.
 Rồi đến khi nghe tiếng gọi bạc tiền,
 Các anh lại đuổi xua tình yêu nước
 Như các anh tông rác.

Nhỏ nhen thay, các anh thích màu mè,
 Ánh non sông không bằng chút lập lòe
 Của lòng kia kiêu bạc.
 Nhỏ nhen thay bấy các anh cúi mặt.
 Chê mặt trời rực rỡ, các anh theo
 Ngọn đèn khói leo heo.

Hỡi tình cảm thiêng liêng yêu Tổ quốc !
 Lấy bút nào ta vẽ hình người được
 Cho thật đẹp, thật hùng,
 Để ai ai trông thấy cũng say lòng,
 Để trong tim mỗi người Hung sẽ thức
 Ngọn lửa tình yêu nước !

Thờ tượng thần, nô lệ của kiêu sa,
 Các người đến đây, ta cấm giữa tim ta
 Một lưỡi gươm dài ngấp ;
 Trên đầu các người máu ta sẽ vọt
 Khiến các người cải tạo. Đến gần đây,
 Nhận phép rửa tội này !

2-1847

(XUÂN DIỆU)

* Đây là nói với bộ phận thanh niên giàu có hư hỏng thời ấy.

Nhân dân

Cày một tay
Gương một tay
Đời nhân dân muôn nỗi đắng cay
Máu cứ đổ, mồ hôi cứ đổ !

Ôi đất hiền như mẹ thương yêu
Đủ cho ta no ấm rất nhiều
Đủ cho ta sung sướng bao nhiêu
Sao phải đổ mồ hôi lắm vậy ?

Sao phải cầm gương, bao nhiêu máu chảy
Khi quân thù kia đến xâm lăng ?
Cho Tổ quốc ư ? Đâu có ? Phải chăng
Không quyền lợi, dân không có Nước
Mà dân ta chẳng có quyền chi được.

Tháng 6, 8-1847

: (TỐ HỮU)

Bài ca dân tộc

Người Hung, đứng ngay đây !
 Tổ quốc gọi ta đây !
 nô lệ, hay tự do
 Phải chọn ngay số phận !
 Với trời cao dân Hung
 Ta thề ! Từ nay đó
 Chẳng chịu làm nô lệ
 Thề : mãi chẳng chịu làm !

Đến nay ta nô lệ
 Tổ tiên bị rửa nguyên
 Họ tự do khi chết
 đất nô lệ đâu thể nằm yên ?
 Với trời cao dân Hung
 Ta thề ! Từ nay đó
 Chẳng chịu làm nô lệ
 Thề : mãi chẳng chịu làm !

Khốn thay ai không dám
 Hi sinh khi cần đến !
 Khốn ai coi đời riêng thô bỉ
 Quý hơn danh dự của quê hương !
 Với trời cao dân Hung
 Ta thề ! Từ nay đó
 Chẳng chịu làm nô lệ
 Thề : mãi chẳng chịu làm !

Kiếm đẹp hơn xiềng xích
 Nó chói rạng cánh tay
 Thế mà ta còn mang xiềng xích
 Sống lại đi, thanh kiếm nghìn đời !
 Với trời cao dân Hung
 Ta thề ! Từ nay đó
 Chẳng chịu làm nô lệ
 Thề : mãi chẳng chịu làm !

Tên người Hung sẽ đầy quang vinh
 Với ngày xưa anh rất trung thành
 Ta sẽ xóa cho xong cái nhục
 Mang từ bao thế kỉ tối đen
 Với trời cao dân Hung
 Ta thề ! Từ nay đó
 Chẳng chịu làm nô lệ
 Thề : mãi chẳng chịu làm !

Con cháu, bên mộ ta
 Sau đây sẽ đến qui
 Trong lời chúng cầu nguyện
 Có tên thiêng người xưa
 Với trời cao dân Hung
 Ta thề ! Từ nay đó
 Chẳng chịu làm nô lệ
 Thề : mãi chẳng chịu làm !

Pest 13-3-1848

(NGUYỄN XUÂN SANH)

Ngày 15 tháng ba năm 1848

*Em Nàng Thơ lịch sử nước Hung
Mà lời vẫn ngủ đã lâu năm
Hãy chạm trở ngày quang vinh đó
Trên tấm đá mãi mãi còn luôn*

*Cả ông ta và cả bố ta
Trong thời gian thế kỉ nặng nề
Đều không làm cái ta làm được
Trong hai mươi bốn tiếng đồng hồ !*

*Cánh tung bay tâm trí của ta
Hãy vươn đi xa, vươn đi xa !
Người không bị tù trong ngục thất
Hãy tỏa mệnh mệnh ra khắp nơi.*

Hãy đi khắp nơi trên đất nước
 Mà người đã khóc tự bao năm
 Lúc người còn bị đau ràng buộc
 Trong kẹp lửa đỏ của xích xiềng

Báo chí đã tự do ! Từ đây
 Nước ta ơi, không sợ cho người nữa !
 Trong lòng người chảy tràn máu thắm
 Tắm thân chết, sống lại xinh tươi

Đúng, tên của Thanh niên thành Pest
 Sẽ được ghi vào trang sử sách
 Quê hương ta đến phút cuối cùng
 Thấy nơi các anh người cứu vớt

Trong khi toàn Nghị viện, trên kia
Trung thành với phong cách ngày xưa
Tiếp tục nói dài không bỏ ỉch
Đây, giờ đã đánh cho chúng ta !

Hành động, vững lòng, ôi tuổi trẻ !
Chúng ta bẻ cho xong hết khóa
Mà bàn tay ác đã đặt lên
Trên vốn thiêng liêng, trên báo chí !

Nếu kẻ thù đưa quân nó đến
Ta chờ xem quân nó làm gì ?
Cho lưỡi lê thù đâm thủng ngực
Còn hơn mang xiềng xích trong tay !

Vì tự do, chúng ta tiến bước !
 Thanh niên thành Pest, chúc anh hùng !
 Và chúng ta tấn công mãnh liệt
 Trong niềm phấn khởi và hờn căm

Này những ai dám đứng đương đầu ?
 Tất cả chúng ta là triệu triệu
 Trong nét mặt và trong mắt sâu
 Một ánh lửa oai hùng rọi chiếu

Tiếng chúng ta thét lên hàng triệu
 Như một cơn sấm, như đồng thanh
 Chúng ta xô vào trong báo chí :
 Ô khóa đà gãy vụn văng lên

Bây giờ đều ở cả Buda ! (1)
Một nhà văn đau đớn, đang kia
Sâu trong tù ngục, vì đã nắm
Cây bút thiêng phục vụ nước nhà

Ta đã tiến công thành Buda
Cũng nhanh chóng như chim ưng vậy
Cả phía sườn cao ngôi núi cô
Cũng muốn sụp đổ dưới chân ta

Ta bẻ lên trong cuộc khải hoàn
Nhà văn nhốt ngục ! Ôi vui thay
Ngôi núi cô chưa hề thấy vậy
Từ những yến hội của Machia (2)

(1) Một châu thành ở sát Pest, sát nhập với Pest thành thủ đô Budapest ngày nay.

(2) Machia là một vua Hung-ga-ri quảng đầu thế kỉ 17.

Hỡi Nàng Thơ lịch sử nước Hung
 Ghi các việc lớn trên, lên đá
 Làm bài học lâu đời vô giá
 Cho mắt sau này của cháu, con

Cho dù em đây có hãnh diện
 Thì em ơi, cũng được chứ sao
 Bởi vì anh, anh đã đứng đầu
 Thanh niên đô thành ta anh dũng

Làm người dẫn đường, như ngày nay
 Đó mới thật đời anh được thưởng !

So nhiều quang vinh trên thế giới
 Thích nhất quang vinh của ta đây !

Tháng 3-1848

(NGUYỄN XUÂN SANH)

***Có một người trai nào
trong chúng ta***

Có một người trai nào trong chúng ta

Run sợ

Khi chớp lóa

Quanh vai ?

Hắn phải rời hàng ngũ chúng ta đi

Đồ hèn nhát

Cho hắn che đầu hắn lại

Bằng miếng vải che đầu !

Các bạn ơi, nhân danh
Tự do thần thánh
Chúng ta luôn vững chân
Không nghiêng ngả
Ta cho thế giới biết
Ta là ai
Trong hàng ngũ chúng ta
Chỉ có những con người

Khi tiếng kèn bắt đầu gọi
Ta tiến tới !
Những người trai dũng cảm sẽ đến thay ta
Nếu ta ngã xuống !
Cho chỉ còn hai người Hunggari sống
Thì cũng không sao
Cốt nhất là hai người ấy
Sống tự do !

Quốc kì Hunggari có ba màu
 Dấu hiệu đẹp làm sao !
 Bảo vệ nó, cho đến lúc tay ta
 Không còn máu chảy !
 Quốc kì yêu mến ơi
 Hãy bay cao trước mặt chúng tôi

Cho đến lúc chúng tôi chết
 Chúng tôi sẽ giơ anh lên cao ngất
 Hỡi quốc kì ba màu
 Dù anh có bị trăm viên đạn bắn
 Chúng tôi sẽ bảo vệ anh
 Bằng máu đỏ
 Kẻ thù không thể đạp anh
 Dưới chân
 Dù chúng tôi có bị máu đỏ
 Đắm đìa !

Bác cầm cờ

Lũ hèn, định chạy về Viên *
 Không cho chúng nghĩ, ta liền rượt mau ;
 Thấy quân Hung; chúng xéo nhau.
 - Cầm cờ một bác đi đầu quân ta.

Cờ xiết chặt - ngón tay già,
 Nhưng trong đôi mắt ánh hòa trẻ trung.
 Tôi ngắm bác, dạ hào hùng,
 Vì cha tôi đó, là ông cầm cờ.

Cha tôi đó, bác lính già
 Nghe vang tiếng gọi : “Nước nhà lâm nguy !”
 Bao đau đớn, thoát quên đi,
 Bác rời giường, đứng dậy ghi cờ thiêng !

(*) Thủ đô Áo

Đời dài lắm khổ vai nghiêng,
 Năm mươi tám tuổi nặng trĩu lên lưng,
 Đau lo đủ trải mấy từng,
 Ông già nhập ngũ giữa rừng trẻ trai.

Người, thường đi lại uể oai,
 Dù bàn ăn đến giường : vài bước thôi.
 Mà nay đuổi giặc phải lui,
 Tuổi thanh niên thấy lại rồi, lòng hăng.

Cái gì thúc giục bác chẳng
 Giữa nơi trận mạc ? - Của bằng ai đâu,
 Có chi đâu có sang giàu,
 Rằng ngăn giặc bởi lo âu bảo toàn.

Đất thì không một tấc gang
 Gọi là đất cổ áo quan khi nằm
 Thế nhưng cờ ấy bác cầm
 Đi đâu những kẻ non sông giữ gìn.

Vì nghèo súng mới cầm lên !
 Giàu ra trận phải đâu gìn non sông :
 Giàu gìn của cải bản thân,
 Chỉ anh nghèo mới yêu thương nước nhà !....

Cha yêu ! Từ trước con là
 Niềm vui duy nhất của cha tự hào.
 Bây giờ vai đã đổi trao :
 Cha là kiêu hãnh dạt dào lòng con !

*Trán cha đáng điệu anh hùng !
Con đây nóng được trùng phùng mặt cha
Để hôn tha thiết tay già
Đã cầm vũng chãi lá cờ thiêng liêng !*

*Nếu mà không gặp nữa chăng ?
Vinh quang cha vẫn huy hoàng mắt con.
Lệ con trên mộ rơi sương,
Mà danh cha tựa vùng dương chiếu vào.*

17 đên 22-10-1848

(XUÂN DIỆU)

Cả bọn vua đem ra treo cổ !

*Lămbe (1) chết, dao phập vào tim,
Latua (2) bị treo ; còn bọn nữa.
Nhân dân nay đã hiểu sức mình,
Công việc đi tốt chiều, được đó.
Nhưng sự nghiệp mới bắt đầu thôi -
Cả bọn vua đem ra treo cổ !*

(1) Tướng Áo được vua Áo trao nhiệm vụ đi trấn áp cuộc Cách mạng Hunggari. Bị nhân dân Pest giết chết.

(2) Bộ trưởng bộ chiến tranh Áo. Định cử một binh đoàn từ Viên thủ đô Áo sang trấn áp cuộc Cách mạng Hunggari, bị nhân dân Viên treo cổ.

Dân ta dù mất công phạt cỏ,
 Xén hôm nay mai nó mọc đầy ;
 Dân ta tốn sức bẻ cành cây,
 Nhưng với thời gian cây lại trổ ;
 Đừng xót thương, bật rễ chúng lên -
 Cả bọn vua đem ra treo cổ !

Dân ta chưa biết ghét vua sao,
 Chẳng vất chúng ra cho mặc số ?
 Sao tôi chưa thể trút căm thù
 Đang ghen lòng tôi đầy muốn nổ
 Sang vào mạch máu của nhân dân -
 Cả bọn vua đem ra treo cổ !

Chúng tằm đến tận cùng ruột nó,
 Ê nhục làm thành bừa chúng xơi,
 Đời chúng là một chuỗi tanh hôi,
 Trời xanh cũng đen vì chúng ngó,
 Thấy chúng chôn thối cả đất này -
 Cả bọn vua đem ra treo cổ !

Tổ quốc thành bãi trận mênh mông
 Thân chết tham lam đi gặt cổ
 Lửa thiêu đô thị với làng đồng,
 Trời đầy rên siết và than thở,
 Bàn tay vua chúa đã gây nên -
 Cả bọn vua đem ra treo cổ !

Hỡi những người chiến sĩ hiên ngang,
 Nếu chưa đập hết những ngai vàng,
 Con quái vật cuối cùng ngóc cổ,
 Rồi các anh lại phải lấy gan,
 Nhưng bao oanh liệt đều vô bổ -
 Cả bọn vua đem ra treo cổ !

Với cả mọi người anh dũng tha
 Nhưng với bọn vua đừng rộng, chớ !
 Tôi quăng cả kiếm, cả đàn thơ
 Để thắt dây thừng quanh cổ nó,
 Nếu không ai nhận việc hành hình -
 Cả bọn vua đem ra treo cổ !

12-1848

(XUÂN DIỆU)

Tặng nguyên đán 1849

*Chúng ta đã bước qua ngưỡng cửa
Của cái năm quyết định tương lai.
Mây che ám ngôi sao Tổ quốc,
Nhưng sao còn đó, giữa bầu trời.
Chúng ta chảy máu nghìn thương tích,
Những lưỡi gươm ta cầm vững, sắc.
Và quân địch phải lao đao
Vì những nhát gươm ta chém, chặt !*

Mặt lũ người lâu la kẻ cướp
 Bị gươm ta chém ngược, chém xuôi.
 Những vết máu sẽ còn cắn mãi
 Kết tội bay trước tòa án Chúa Trời.
 Đến ngày xử cuối cùng nghiêm khắc,
 Những vết ấy khiến trời giận tức
 Vì lũ người rắp mưu gian
 Muốn xóa ta khỏi hàng các nước.

Nhưng ta chẳng đợi ngày xét xử,
 Không thể chờ ngày ấy quá xa.
 Vả chẳng nghe người ta còn bảo :
 Rằng Chúa hay rộng rãi ôn hòa,
 Và có thể trong niềm dung thứ,
 Chúa tha bổng bọn này, không xử ;
 Ta không chờ, sẽ tự tay
 Xử lấy quân mặt người dạ thú !

Và bản án của ta sẽ dữ
 Đến nỗi ghê tất cả hoàn cầu !
 Ta sẽ giáng những đòn chí tử,
 Ta sẽ sẵn cho chúng cụt đầu,
 Cho đến khi chỉ còn một móng
 Để chạy về bảo cùng lũ chúng :
 - Hãy liệu đấy ! Hãy coi chừng,
 Kẻ nào không biết trọng người Hung !
 Ta sẽ chẳng đợi chờ Chúa xử,
 Vì Chúa quen hiền hậu dịu dàng ;
 Hôm nay ngày đầu năm mới mở,
 Tôi xin cầu với chính Xatăng :
 - "Hãy đốt lửa hăn thù địa ngục
 Cho tim chúng tôi thành thép đúc !
 Cho đến lúc chân chúng tôi
 Giẫm nát đầu tất cả loài rắn độc !"

1-1-1849

(XUÂN DIỆU)

Đại bác nổ bốn ngày liên tiếp

*Đại bác nổ bốn ngày liên tiếp
Giữa Vidácsna và Đêva (1)
Trên chiến trường
Mỗi hòn đất đều tơi bời đầm máu*

*Chung quanh ta thấy đều trắng toát
Tuyết rơi phủ khắp các cánh đồng
Chỉ có máu đỏ ố hoen
Bức thảm trắng mênh mông xa tít*

*Không phút nghỉ ngơi trong bốn ngày liên tiếp
Ta chiến đấu ác liệt
Mặt trời thấy hết mọi thứ xưa nay
Cũng chưa hề thấy cuộc chiến đấu ác liệt này*

(1) Các địa phương ở vùng đông nam Hunggar.

Chúng ta chiến đấu như bão táp
 Để bảo toàn danh dự, cờ Tổ quốc giơ cao
 Nhưng chúng ta không thể thắng
 Quân địch mười lần đông hơn ta.

Lần này, sự may mắn và Chúa Trời
 Đều không làm ta thắng giặc
 Chỉ còn một bàn tay giúp đỡ
 Bem, người chỉ huy ta, vẫn vững đến phút
 cuối cùng

Ôi Bem, người chỉ huy anh dũng của tôi
 Vị đại tướng quang vinh của tôi !
 Tôi ngợi ca sự cao quý của lòng người
 Và nước mắt vui cực độ tràn hai má

Tôi không đủ chữ
 Để tả lòng can đảm của người
 Phấn khởi đầy lòng tôi
 Tôi ngợi ca người, trầm lặng.

Nếu tôi có thể sùng bái một người
 Ngang một thần linh
 Vì công ơn người xứng đáng
 Tôi sẽ sụp quỳ dưới chân người

Tôi được
 Cái vinh hạnh đầy hiểm nguy
 Đi bên cạnh người
 Đến các chiến trường

Trên ngựa chiến tôi đi theo người
 Đến giữa các trận mạc
 Ở đó cuộc sống con người không đáng kể
 Và cái chết đem đến cho nhân dân những mùa
 gặt lớn

Nhiều người rời bỏ người
 Người, vị lão thành anh dũng
 Nhưng tôi - chính người đã làm chúng -
 Tôi đi theo người trung thành như cái bóng

Từ đây tôi không rời xa người nữa
 Cho đến hết đời tôi
 Ôi Bem, vị chỉ huy anh dũng
 Vị đại tướng quang vinh !

Từ 10 đến 15-2-1489
 (NGUYỄN XUÂN SANH)

GIẢNG DŨNG SĨ

(Trường ca, trích)

1844 - 1845

Người dịch : **NGUYỄN XUÂN SANH**

I

Lửa ngày hè chiếu nghìn tia nắng sáng
 Từ trời cao xuống anh bạn chăn cừu
 Nóng ngày hè có thêm gì đâu :
 Anh vẫn bức dù cho trời không nắng

Ngon lửa tình làm lòng anh cháy bỏng
 Khi anh cho cừu ăn cỏ rìa làng
 Anh cho đàn cừu đi đứng lang thang
 Trải áo tơ anh nằm trên bãi cỏ

Vỗ người anh một bẻ hoa đang nở
 Nhưng mắt anh không hề muốn nhìn hoa
 Anh chăm chú nhìn đôi mắt mở to
 Một con suối con dạt dào cuộn chảy

Anh không ngắm làn nước xanh nhấp nháy
 Nhưng anh ngắm cô gái đẹp giữa dòng
 Và mái tóc dài và tấm lưng thon
 Và lòng ngực căng đầy của cô gái

Chiếc váy cô xắn tròn lên đầu gối
 Cô giặt áo quần giữa suối trong tươi
 Để làm mê mết Giăng cậu-con-đẻ-roi
 Nước để lộ hai đầu gối cô gái bé

Anh bạn chẵn cừ nằm trên bãi cỏ
 Chính là Giăng cậu-con-đẻ-roi đó, chính là Giăng
 Và người đến suối giặt giũ áo quần
 Chính Ilusoca, như hòn ngọc

Ôi ngọc quý của anh ơi, ôi Ilusoca thắm thiết
 - Giăng tỏ tình như vậy đó với cô -
 Em nghe anh nói chứ ? Trên thế giới bao la
 Chỉ có em là anh yêu quý nhất

Đôi mắt đẹp nhánh hãy nhìn anh một chút
 Em rời suối trong, đến giữa tay anh !
 Em bước lên bờ giây phút, anh gửi cả tâm hồn
 Trong một cái hôn trên đôi môi thắm !

- Giăng của em ơi, em sẽ vui vẻ lắm
 Nếu công việc không bận bịu ngày đêm
 Anh nhìn đây : chậm giắt ư ? roi sẽ đánh đau mèm
 Đợi em ở nhà là một bà dì ghẻ

Nói xong cô gái da màu hung đẹp đẽ
 Lại giữ lại vò quần áo nhanh tay
 Giăng đứng lên rời khỏi chiếc áo toi
 Đến cạnh cô và nói lời tâm sự :

“Đến đây em, con chim câu yêu quý !
 Ôm ghì nhau hôn, đẹp đẽ bao nhiêu !
 Dì ghẻ ư ? bà ở xa lắt lăm sao
 Em nữ nào để cho anh chết vì sầu não ?”

Cô gái đã nghe theo lời nói dịu
 Ôm chặt người anh. Giăng hôn siết môi cô :
 Trăm lần ? không. Nghìn lần ? không. Chừng bao ?
 Cũng chỉ có Trời cao mới rõ !

II

Buổi chiều đã vội vàng nghiêng bóng đổ
 Bọt sóng ửng hồng chấp chới ánh lửa đêm
 Mụ dì gian ác giọng cuồng điên :
 “Ilu làm gì ? Nó đi đâu mà chậm thế ?”

Bụng nó sôi lên, con mụ dì ghẻ
 Trong khi hấn hét tướng mồm loa
 (Bạn nghĩ thử xem giọng hấn dễ thương sao).
 “Đi xem nào ! Nó cứ lè rề, thì liệu !”

Cô hãy dè chừng, cô Ilu côì cút !
 Sau lưng cô con mẹ phù thủy nổi tam bành
 Mồm hấn loe ra, ngực hấn phồng lên
 Hấn muốn kéo cô khỏi giấc mơ tình ái :

“Này ! cái giống ô danh, loài ngu dại
 Mà muốn cho thiên hạ chê cười !
 Này cái con đi, con ăn cắp, con lười !
 Cho quỷ kéo mày đi ! Có bao giờ lại thế...”

“- Im đi, này mẹ già mồm, nghe ta đây nhé
 Câm mồm đi, nếu không ta đập nát xương
 Chỉ một tiếng chửi cô lư đau thương
 Thì cả hàm răng mày ta bẻ nát”

Anh chần cừ dững trảng nói đồng dục
 Cô bạn gái dịu dàng anh hết thấy run lo
 Giọng phẫn uất, cặp mắt mở to
 Anh nhìn con mẹ già nói tiếp :

“Nếu mày muốn nhà mày không bị đốt rẹp
 Thì đừng có rờ vào cô bé mồ côi đây
 Cô làm việc gầy lưng đứt ruột bao ngày
 Mày chỉ cho bánh mì khô với cháo

Thôi đi đi, em Ilu. Phải mạnh bạo
 Nếu người ta dữ ác, bảo anh hay !
 Còn mày, bớt ăn bám như từ trước đến nay
 Trời không phù hộ mày đâu nhé !”

Rồi Giăng cúi nhặt ngay áo khoác
 Chạy nhanh chân đi kiếm đàn cừu
 Chao ôi ! Còn đâu ? Hai con nơi kia
 Một con nơi này : cả người anh sợ khiếp

III

Giăng chỉ tìm được một nửa đàn cừu lạc
Mặt trời đã chéch sát xuống chân mây
Nhưng con khác ở đâu ? Nào ai hay
Một tên trộm đã bắt cừu, hay chó sói ?

Thôi từ già lữ cừu. Biết làm sao nói
Có tìm, có than vãn cũng toi công
Làm gì bây giờ ? anh cứ thế cho xong
Anh dẫn lũ dê còn lưa về nhà chủ

“Hắn sẽ nướng anh đi, hồi Giăng hàng ngày
gian khổ !

- Anh buồn nghĩ vậy khi lê chân về -
Chủ nhà cũng không còn tốt số nữa đâu
Đúng. Nhưng lần này ! - Cứ đi về, kệ xác...”

Anh tự bảo thế và trên đường mãi miết
 Đàn cừu anh vừa về đến công sân
 Trên ngưỡng cửa, chủ nhà nổi cơn
 Đang đứng đếm, như mỗi chiều, đàn cừu của hấn

“Thưa ông chủ, ông đừng mất thì giờ đứng đếm
 Giấu làm chi ? Đàn cừu thiếu, thiếu nhiều !
 Tôi chạy tìm khắp nơi, nhưng có thấy đủ đâu”
 Lời bộc lộ của cậu Giăng ta đó

Nắm chòm râu cá trê mà vắn xoáy
 Ông chủ cậu Giăng lên tiếng trả lời :
 “Tao không thèm nghe chuyện khôì hài
 Mà làm cho ông mày đây sôi máu !”

Lời anh chửi cừ là những lời nhảm nhí ?
 Ông chủ cậu Giăng đã mất trí khôn rồi
 Ông chủ gào như con hổ dại mà thôi :
 “Xóc đầu ! xóc đầu ! tao sẽ xóc !

Này tên kẻ cướp ! Ông phải treo cổ mày cho
 biết mặt !

Quạ dữ sẽ móc mắt mày đi !
 Nuôi mày ăn, cho mày cháo, mày không biết
 ơn ai ?

Mày không thể nào thoát dây treo cổ !

Xéo ! Biến đi ! Tao không muốn nhìn mày nữa !”
 Lời nói ra như một ngọn thác xô
 Tay hấn bồng tóm một cây sào
 Hấn chạy đuổi theo Giăng như cuốn vó

Giăng đê-rơ chạy nhanh trước chủ
 Nhưng cậu chạy trốn không phải vì sợ vì lo
 Với hai mươi thanh niên cậu đủ sức đương đầu
 Tuy Giăng mới chưa đầy hai mươi tuổi

Anh chạy vì anh thấy thật là rất phải
 Khi chủ nhà bằng hăng nổi cơn xung
 Và nếu đánh, cậu có nên đánh hay không ?
 Ông là người đã nuôi cậu, cậu coi ông như bố...

Cậu chạy hăng đến nỗi ông chủ nhà mệt lả
 Lão đi rồi ngừng, rồi lững thững lại đi
 Dọc phía này, ngang phía nọ : đâu bây giờ ?
 Làm gì đây ? Đâu lão ta bối rối

IV

Đã đến lúc nghìn ngôi sao chấp chới
 Trong gương suối nước dập dờn trong
 Giăng đã đến nhà Ilu, cậu đứng đầu vườn
 Cũng không biết chân đưa đến đâu đây nữa

Cậu đứng lại, nâng lên môi chiếc sáo
 Thổi điệu sáo buồn nhất xưa nay
 Sương chảy dài trên cỏ trên cây
 Phải chăng thương anh mà các ngôi sao khóc ?

Ilu ngủ rồi. Như thường ngày không khác
 Cô ngủ trước cửa ngăn mỗi lúc đến hè
 Điệu sáo này cô đã quen nghe
 Thức dậy vội vàng cô chạy về phía bạn

Nhưng gặp nhau đâu có vui lòng lắm !
 Cô lo lắng, cô hỏi bạn câu này :
 “Anh yêu ơi, anh sao thế ? Anh xanh xao !
 Mặt anh như vành trăng đêm thu buồn bã”

“Xanh xao phải không em ? Làm sao không
 ảo não
 Khi lần cuối cùng anh được nhìn thấy mặt em !”
 “- Nét mặt anh càng làm em sợ hãi thêm
 Giãng, em không muốn anh nói như thế nữa !”

“- Mùa xuân thấm lòng anh, thôi từ già
 Em không còn nghe tiếng sáo anh than
 Em không còn thấy anh ve vuốt yêu thân
 Anh đi mãi, anh xa em mãi mãi !”

Câu kẻ nài nghe bao điều tê tái
 Câu nghiêng mình trên ngực thôn thức Ilu
 Câu sát mình đấm đuối, nhưng che mắt đắm mờ
 Không nên để cô thấy đôi dòng lệ chảy

“Em Ilu xinh tươi, đóa hoa hồng êm dịu
 Vĩnh biệt nhé ! Lâu lâu hãy nhớ anh
 Khi em thấy cây gai bị bão cuốn lăn
 Em hãy nhớ tưởng người yêu còn lang thang
 đây đó”

“- Giãng yêu quý của lòng em, nếu là phải thế
 Thì anh cứ đi, Chúa Trời theo dõi bước anh đi !
 Nếu trên đường anh thấy một cánh hoa rơi
 Hãy nhớ tưởng người anh yêu đang héo tàn ở
 quê cũ”

Cậu rời tay cô em như lá rũ
Mưa đông lạnh lẽo xâm chiếm hai trái tim non
Giăng lấy cánh tay áo lót trong
Thấm đôi má của Ilu đầm lệ

Cậu ra đi, mắt không nhìn đường cái
Sẽ đi đâu ? Bất cứ. Cậu không cần
Các cậu chần súc nhỏ, lắc chuông lên !
Giăng qua gần các anh, vẫn không nghe tiếng sáo

Làng đã xa rồi sau lưng cậu
Không còn thấy lửa các cậu chần bò
Dùng chân lần cuối, mắt liếc ra sau
Bóng đen gác chuông nhìn Giăng sừng sốt

Ai đứng gần trong giây phút
 Sẽ nghe Giăng cất tiếng thở dài
 Trên trời cao đàn sếu đang bay
 Sếu quá xa không nghe được Giăng dài tiếng thở

Cậu bước đi, bước đi, trong đêm vắng vẻ
 Chỉ nghe tiếng sột soạt áo khoác ngoài
 Cậu nghĩ : “Nàng trữu nặng lòng tội”
 Thương thay ! Chính lòng cậu Giăng trữu nặng

V

Khi trăng tàn, mặt trời hừng
 Cánh đồng quanh cậu là một mặt biển yên lành
 Không biết ngày mọc nơi đâu và nơi đâu ngày tàn
 Mệnh mông biết bao cánh đồng vô định

Không hoa, không cây, không bụi rậm
 Sương mai chấp chới trên lá cỏ lơ thơ
 Chói ánh sáng đầu ngày, bên đường đi
 Ủng hồng mặt ao xung quanh đầy lau lách

Bên bờ ao, trong hàng lau, đứng nép
 Con hạc cổ dài đứng kiếm mồi ăn
 Ngoài ao, chim bói cá sải cánh lướt ngang
 Đua nhau lượn giữa trời xanh và mặt nước

Trên đường cậu Giăng-vân còn tiến bước
 Bóng in trên đất và đêm ngập trong lòng
 Mặt trời khắp nơi chiếu rọi cánh đồng
 Nhưng lòng cậu vẫn vô cùng tăm tối

Trên trời xanh mặt trời lên cao mãi
 Giảng tự nhủ mình : "Phải nhắm chút bánh mì
 thôi"

Vì hôm qua cậu nhịn đói vào giờ này
 Đầu gối mỏi không giữ người cậu nổi

Dừng chân cậu ngồi, cậu mở bị
 Bỏ vào mồm miếng mỡ cũ thừa
 Trời xanh, nắng hồng chói nhìn người
 Và một ảo cảnh ngời xa ve vuốt

Bữa ăn ngon mồm tuy ăn ít
 Con khát đến. Cậu lê đến sát ao
 Múc nước bằng cái mũ da đội đầu
 Và con khát được nguôi dần lửa đốt

Bờ ao cậu không thể nào từ biệt
 Cậu cảm thấy giấc ngủ đè xuống trên mi
 Trên hang chuột chũi đầu cậu nằm ngoi
 Để vớt lại một chút nào sức kiệt

Một giấc mơ kéo cậu về nơi cậu vừa rời bước ;
 Ilu nằm ngủ trên tay cậu trung thành
 Khi cậu muốn ôm cô bé vào mình
 Con sét kinh người lay tỉnh dậy

Cậu dạo mắt trên cánh đồng quanh đây
 Cậu thấy trên trời một trận chiến đấu lớn sẵn sàng
 Vận rủi sẵn sàng đập xuống đầu Giăng
 Bão táp cũng sẵn sàng thổi tới

Trời buổi sáng có vài tang dài phủ đầy
 Trong không gian tiếng sét đánh âm âm
 Những cuộn mây dày xối nước miên man
 Ao vô bờ, bọt nước dềnh tới tấp

Giăng chống lên cây gậy dài cứng cáp
 Cậy kéo xuống mắt chiếc mũ rộng vành
 Áo tôi lông dài cậy khoác trái lên lưng
 Cậy bước xông vào cơn bão dữ

Nhưng nếu cả bầu trời bão giông mau chiếm cứ
 Bão giông tan cũng không kém nhanh hơn
 Gió bẻ thổi mây đi lớp lớp từng đàn
 Chối phương đông cầu vồng vui lộng lẫy

Giăng rũ áo tôi đầy nước dấy
 Áo nhẹ hơn nhiều. Cậu lại lên đường
 Mặt trời mỗi một cũng đã muốn nghỉ chân
 Mặt trời lặn vẫn nhìn thấy Giăng còn lê bước

Giăng đi đến giữa rừng cây rậm rạp
 Rừng cây to ngang dọc bao cảnh
 Con quạ đen lên tiếng dữ chào anh
 Nó vừa moi mất một xác chết thối

Rừng cây cũng như quạ đen không làm Giăng
 kinh hãi

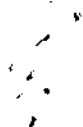
Giăng đi và thẳng trước mặt Giăng đi
 Trên đường hẻm bằng rừng cây
 Ánh trăng nhạt màu vàng le lói

VI

Có lẽ đêm đã gần khuya rồi đó
 Đập mắt anh một ánh lửa chập chờn
 Anh thấy khi anh đến gần hơn
 Thì đúng ánh lửa soi một cửa sổ trong rừng thẳm

Giăng trông ánh lửa và Giăng lập luận :
 “Hoặc tôi nhầm to, hoặc ánh lửa nơi kia
 Là ánh lửa một quán xa !
 Ta vào nghỉ đêm, tôi cần nghỉ lắm”

Giăng đã nhầm. Không phải là ngôi quán
 Mà chính sào huyệt của kẻ trộm, mười hai tên
 Nhà không phải vắng không
 Mười hai tên trộm quần áo chỉnh tề ngồi đó

Khuya khoắt kẻ trộm có súng, có dao mã tấu
 Phải xét kĩ ; không phải chuyện để cười chơi
 Nhưng lòng Giăng muốn biết rõ việc đời
 Sự nguy hiểm giục anh, làm anh càng muốn đến

Giăng nói với họ những lời chúc tụng :

“Tôi xin kính chào tất cả các ông !”

Anh bỗng thấy đám người ăn trộm rộ ràng lên
 Họ đổ dồn về phía Giăng. Tên đầu đàn đứng hỏi :

“Thằng kia, đứng lại ! Mày ở đâu tới

Mày là ai mà giẫm chân lên ngưỡng cửa này ?

Bố mẹ mày đâu ? Mày có vợ hay chưa ?

Chẳng ai trong nhà mày sẽ còn thấy mày nữa đó!”

Giăng nghe những lời mắng mỏ
 Mặt anh xám lại, tim đập mạnh hơn
 Nhưng nghe tiếng dọa dẫm của tên đầu đàn
 Giọng không núng anh lên tiếng trả lời :

“Những ai sợ chết ở trong đời
 Thì chôn này khôn hơn nên lần tránh
 Còn tôi, tôi không thiết gì cuộc sống
 Dù các ông là ai, tôi cũng xin can đảm vào đây

Đêm nay để tôi ngủ dưới mái nhà này
 Để cho tôi sống. Tùy các ông quyết định
 Hoặc đánh tôi đi, giết tôi đi nếu các ông muốn
 Đời tôi không quý lắm : bảo vệ làm chi ?”

Anh nói, rồi bình tĩnh anh chờ
 Những tay kẻ trộm lấy làm lạ lắm
 Tên đầu đàn bỗng trả lời dịu giọng :
 “Ta nói ít, ~~ta~~ nói cho đúng, em ơi

Em là một cậu trai cao thượng, ta nói thật lời !
 Trời sinh em để đi ăn trộm như các bác
 Em khinh rẻ cuộc đời, em không sợ chết
 Nào bắt tay, các bác cần những kẻ như em đây !

Trộm, cướp, giết người chỉ là những trò chơi
 Nhưng trò chơi cao thượng, mang về nhiều của
 Thùng đầy vàng bạc, em nhìn thấy chứ ?
 Thế nào, em muốn vào phường bạn hay không ?”

Đầu óc Giăng cứ thế rối bòng !
 Anh làm bộ tươi cười, anh nói :
 “Thưa các anh, tay em đây. Chúng ta cùng hội
 Đây ngày đẹp nhất cuộc đời chó chết của em !”

Tên đầu đàn nói tiếp : “Để nó đẹp hơn
 Các con ơi, chúng ta cùng nâng cốc !
 Kho rượu nhà thờ có nhiều rượu tốt
 Ơn Trời, ta hãy mở các bình rượu của ta”

Các chum rượu ngon lành làm sao
 Đến nổi trí khôn đều ngụp vào cốc rượu
 Giăng, chỉ có Giăng là còn điều độ
 Anh chạm cốc, nhưng nào có uống bao nhiêu

Rượu uống vào, giấc ngủ vào theo
 Giăng không muốn gì hơn, chỉ chờ có vậy
 Khi anh thấy kẻ trộm nằm ngổn ngang đây đấy
 Giăng bèn nói với chúng như sau :

“Ngủ ngon nhé ! Vì chẳng gì đánh thức được đâu
 Nếu không phải là tiếng kèn Ngày Xử Tội
 Bao nhiêu cuộc đời bị chúng bay làm ngoắc ngoải
 Đến lượt tao cho bay vào hủn đê mê đại

Còn vàng bạc ! Ta nhét vào bao đây
 Và mang về cho Ilu dịu ngọt !
 Giải phóng em ra khỏi mù dìm ác nghiệt :
 Cho nó đi đời ! Và Trời muốn anh lấy em

Này ngôi nhà mới giữa xóm thôn
 Em mặc đẹp, một chiều đẹp, anh dẫn em đến đó
 Ở đó trôi những ngày vui của hai đứa
 Như Eva và Adam trên thiên đường

Nhưng Chúa ơi, tôi nói gì ? Tôi nói thế chẳng ?
 Tôi mà lấy của kẻ trộm những bạc vàng tội lỗi
 Mỗi thoi bạc vàng đều nằm trong máu dội !
 Sao ? Tôi còn dính làm chi đến của cải này !

Tôi không muốn cầm, không muốn sờ tay
 Lương tâm tôi, vũng vàng còn đứng đó
 Ilu xinh đẹp, dịu dàng, em cứ đeo cây thánh giá
 Em gửi cuộc đời em coi cút cho Đức Chúa Trời !”

Khi Giăng đã nói hết lời
 Cây nén cầm tay, anh rời ngưỡng cửa
 Bốn góc mái nhà gianh anh châm lửa :
 Ngọn lửa bốc cháy vội vàng

Trong nháy mắt, một bó đuốc : mái nhà gianh
 Ngọn lửa vút trời cao vội vội
 Nền trời xanh thành một bức trần đen rói
 Mảnh trăng rằm chỉ còn như chiếc đĩa nhạt nhờ

Ánh lửa menh mông trần cháy nhà
 Làm cho cú vọ, cho dơi khiếp sợ
 Tiếng cánh bay đập vào nhau bở ngỡ
 Kéo lá cây ra khỏi giấc ngủ yên lành

Ánh ngời tăng sáng mặt trời lên
 Rọi đồng củi tàn ngôi nhà cháy
 Lách qua khung nát một cửa sổ
 Nó nhìn từng thẳng vô lại cháy sém bộ

xương người

VII

Về phía xa, xa tới Giăng ra đi
 Cửa bọn gian anh không còn nhớ gì sào huyết
 Một hôm anh thấy cái gì chói đàng xa tới :
 Người ta tưởng mặt trời óng ánh trên giáo gươm

Đó là những người kị sĩ uy phong
 Gươm chiếu ánh nắng mặt trời chấp chới
 Giẫm chân ngạo mạn, những con ngựa hí
 Cổ đẹp hát lông bờm

Giăng thấy đoàn kỵ binh sắp sửa đến gần
 Anh khó ngăn trái tim anh rộn ràng không đập
 Vì anh tự bảo : “Nếu họ cho mình gia nhập
 Thì ôi ! Đi lính tôi sung sướng làm sao !”

Khi đoàn kỵ binh có dáng đẹp đi qua
 Chỉ huy liền nói với Giăng : “Này cậu !
 Đầu cậu nghiêng thấp quá thôi, hãy liệu !
 Cậu giẫm phải đầu cậu, thì thật buồn !”

Giăng thở dài, anh cũng nói luôn :
 “Các vị, tôi là một người đi trốn khắp nơi trên
 trái đất
 Nếu các vị cho tôi vào, tôi nói thật
 Như tôi đây, tôi trêu bốn được mặt trời !” ;

Người chỉ huy : “Hãy liệu đây, chú em ơi !
Chúng tôi đi đánh nhau chứ có đâu đi khiêu vũ
Quân Thổ Nhĩ Kỳ xông lên nước Pháp rồi đó
Chúng tôi đang trên đường đi cứu dân Pháp đây”

Giăng cứ nói và anh nói hăng
 Nhưng tia mắt anh còn sáng ngời hơn nữa
 Người chỉ huy vui lòng, có gì là lạ :
 “Tốt rồi, tôi cho nhập ngũ chú em”

Phải là một người kể chuyện tài tình
 Mới có thể kể chuyện lòng Giăng phấn khởi
 Khi anh mặc áo giáp và mặc quân đồ ruy
 Và khi kiếm anh chói ánh mặt trời !

Ngựa im bốn vó, và lòng anh vui
 Anh leo lên lưng con ngựa hung hãn
 Giăng ngồi trên yên, cứng như cọc đứng :
 Dù đất rung, anh vẫn vững như đồng

Ban đồng ngũ anh ngơ ngác há mồm
 Không ai không khen anh đẹp và anh khỏe
 Những nơi họ đi qua, những nơi họ nghỉ
 Con gái đều khóc khi họ lên đường

Còn Giăng, mặc dù gặp nhiều cô gái xinh
 Anh chưa thấy ai làm lòng anh rung động
 Anh đi qua nhiều nước rồi trên đất rộng :
 Anh không thấy ai bằng được Ilu.

VIII

Và cứ như thế đoàn quân đi
 Nó đã vào giữa đất Tácta rồi đó
 Nhưng nỗi nguy lớn rình chờ đoàn quân họ :
 Đó là những đám mây nham hiểm xứ Tácta

Chúa Tácta nét mặt bạo tàn
 Gửi đoàn quân Hung lời chào ngổ ngáo :
 “Các anh sao can đảm chạm vào quân lão ?
 Các anh không biết ta thích chén thịt người ?”

Đoàn lính Hung sợ khiếp đi thôi
 Quân đội Tácta sao nhiều đến thế
 Nhưng cũng may đúng vào lúc đó
 Vua bộ lạc Xaradanh đi ngang qua (1)

Vua ấy bảo vệ đoàn quân ta
 Ở Hung người đã đi chơi thăm đất nước
 Và nhân dân Hung vui thích
 Đã từng đối xử tốt hơn ai hết với nhà vua

(1) Tên chỉ những bộ lạc Á Rập đã lên đánh phá châu Âu thời Trung cổ.

Vua Xaradanh không quên được bao giờ
Cho nên với đoàn quân Hung ông giúp
Với chúa Tácta bạn thân chí thiết
Vua can ngăn, vua nói những lời sau :

“Hãy để đoàn quân nó yên, không sao đâu
Bạn thân ơi, nó sẽ không quấy rầy gì bạn
Nhân dân Hung và tôi, đã từng quen biết sẵn
Bạn làm ơn cứ để đoàn quân đi qua”

Dịu lời hãy nghe tiếng chúa Tácta
“Được rồi, thôi để làm vui lòng bạn tốt”
Không những thế, chúa còn cho một tờ hộ chiếu
Để đi không bị rắc rối trên đường

Sự thật, không xảy việc gì phiền lòng
 Và khoan khoái bao nhiêu khi đến biên giới !
 Cũng còn tí việc này : xứ đây nghèo quá đời
 Muôn ăn chỉ có gấu và quả si

IX

Xứ Tácta đầy cả núi, đồi
 Không còn nhìn thấy đoàn quân ta nữa
 Đoàn quân ta đi vào lòng nước Ý
 Dưới bóng dày rừng rậm cây xanh

Ở đây không gì đáng nói ngoài chuyện kị binh
 Bị rét mướt cầm cầm ghê gớm
 Mùa đông nước này kéo dài suốt năm suốt tháng
 Và quân ta chỉ đạp tuyết giẫm băng

Nhưng sao ! Ai nói người Hung là nói tính
 khỏe lành
 Rét đến đâu, cũng là chịu được
 Nếu có lập cập anh run, việc càng giản dị :
 Anh đứng chân xuống đất, anh vác ngựa lên lưng

X

Đoàn quân đi, đoàn quân đến nước Ba Lan
 Rời Ba Lan đoàn quân sang Ấn Độ
 Tuy Pháp và Ấn Độ ở gần nhau đó
 Nhưng đường đi cũng khúc khuỷu quanh co
 Giữa lòng Ấn Độ chỉ có đồi nhỏ không cao
 Nhưng càng đi xa nó càng cao vút
 Cao đến nỗi cách ngăn Ấn, Pháp
 Là núi ngất ngưỡng chọc trời xanh

Nên biết ở đó mồ hôi đổ ướt mềm
 Binh lính ta cởi áo ngoài, cởi dây cà-vạt...
 Biết sao, Trời ơi ! Trời có biết
 Họ bị nắng chưa đầy một tiếng, đi chân !

Họ chỉ còn có khí trời để ăn
 Khí trời nên chặt, cạp vào đó được
 Họ cũng có cách lạ lòng để uống nước :
 Họ vắt mây cho rơi xuống mà thôi

Cuối cùng họ leo lên đỉnh núi rồi
 Ở đó thuốc chữa nắng : chỉ là đi trong đêm tối -
 Nhưng phải chậm bước chân, có nhiều rắc rối :
 Ngựa không ngừng vấp phải các vì sao

Trong trời sao họ bước vào
 Trong bụng mình Giăng nghĩ ngợi :
 “Mỗi khi có một ngôi sao băng vút tới
 Nhân dân bảo đồng thời cũng tắt nghỉ một
 đời người

Hỡi người đi ghê, cũng may cho mi
 Cũng may thuộc về ai các sao kia tao không biết
 Vì tao còn thể ngắt ngôi sao của mẹ đi ác nghiệt :
 Thế là xong nỗi khổ của em tao !”

Con đường bắt đầu xuống, rời các vì sao
 Sườn núi nghiêng mình thâm thấp
 Đoàn quân càng đi vào đất Pháp
 Khí trời oi bức càng trở dịu dàng đi

XI

Đất nước Pháp mĩ lệ làm sao !
 Đúng là một thiên đường nho nhỏ vậy
 Vì thế bọn Thổ muốn cắn vào bánh ấy
 Nhảy xổ vào để cướp bóc no say

Khi đoàn quân Hung đặt bước vào đây
 Bọn Thổ đang tranh nhau cướp phá
 Của cải nhà thờ chúng nhét vào bị cả
 Và hút không tha rượu quý từng thùng

Bao thành phố bị lửa đốt cháy tung
 Gặp ai bọn Thổ cũng đưa kiếm thép
 Vua cũng phải rời cung trốn thoát.
 Để cô con gái một rơi vào tay kẻ thù.

Bên Pháp lính ta thấy nhà vua
 Đi lang thang khắp nơi không nhà không cửa
 Kị binh Hung thấy nhà vua như thế
 Mà rơi nước mắt thương tình

Nhà vua lang thang tỏ lời với quân Hung :
 Các bạn, hãy nhìn xem : đau khổ chứ ?
 Đariút (1) cũng ganh tị với tôi tiền của
 Thế mà bây giờ tôi bỗng rơi trong sự đói nghèo"
 Chỉ huy thốt lời an ủi như sau :
 "Nhà vua cao cả, xin đừng buồn nữa
 Chúng tôi sẽ giúp người hát bài hát mới
 Cho lũ người đi tàn sát dê hèn nghe

(1) Các vua cổ đại Ba Tư.

Người cho chúng tôi nghỉ sức qua đêm
Đường đi xa làm chúng tôi nhọc lắm
Nhưng sáng sớm mai khi mặt trời mới rạng
Chúng tôi sẽ khôi phục quyền người”.

“Ôi, con gái yêu của tôi ở đâu rồi ?”
Nhà vua hét lên trong suối đầy nước mắt
Tên tướng Thổ, than ôi, đã cướp mất !
Ai cứu con gái tôi, tôi sẽ cho cưới lấy nàng ”

Lời này khích lệ đoàn quân Hung
Trái tim mỗi người lính đều đập dòn mơ ước
“Đem cho được công chúa về hay phải chết !”
Ý ấy xông xáo trong bụng mỗi người

Chỉ một mình Giăng cậu-bé-đẻ-rơi
 Là không nghe của nhà vua lời hẹn
 Đầu óc anh còn xa xôi mơ tưởng
 Kí ức luôn kéo anh về với nàng đẹp Ilu

XII

Như thường ngày, sáng sớm hôm sau
 Mặt trời mọc lên, nó không nghe gì hết
 Cũng không thấy cái gì bình mình thường
nghe thấy
 Khi nó mới hừng ở chân trời

Tiếng còi réo nghe chơi vui :
 Nghe tiếng còi các cậu trai đều đứng dậy
 Cẩn thận mài thanh kiếm cho sắc lưỡi
 Và thẳng yên trên lưng ngựa nhanh tay

Vua thấy phải cùng đi và vua đòi
 Đi với đoàn quân và tham chiến
 Không thể được, vì người chỉ huy quân lính
 Đã nói với nhà vua những lời khuyên :

“Tâu Bệ hạ, tôi thấy ở sau thì hơn
 Không tham chiến được vì tay Bệ hạ yếu
 Nhờ thời gian lòng dũng cảm nhà vua không thiếu
 Nhưng năm tháng đã lấy mất sức Bệ hạ rồi

Đặt chính nghĩa vào trong tay chúng tôi
 Chúa Trời giúp chúng tôi, mặt trời sẽ không lặn
 Nếu chúng tôi không tống được kẻ thù đi hẳn
 Nếu chúng tôi không trao lại ngôi báu cho vua”

Kị sĩ Hung nhảy lên yên ngựa tức thì
 Và xông về phía những thằng côn đồ Thổ
 Chúng ở không xa, cũng mau gặp gỡ :
 Người truyền lệnh gửi cho lính Thổ lời thách
 của người Hung

Loa Thổ nhận lời và lệnh giáp chiến kèn rung
 Cảnh ồn ào ghê gớm báo tin trận đánh
 Tiếng hét to vỡ ngực, loang xoang kiếm chạm
 Phía người Hung đó là hiệu báo đánh nhau

Họ đạp đinh thúc ngựa vào lưng ngựa cho
 chạy mau
 Đất chuyển mình dưới trăm nghìn móng sắt
 Phải chăng móng ngựa xé sâu lòng đất.
 Khi tiếng ồn ào báo tin những chuyện kinh hồn ?

Tên tướng Thổ Nhĩ Kì có bảy đuôi sam
 Dạ dày hấn ta chứa chừng nửa đấu !
 Mặt rượu thịt của hấn ta sáng lóa :
 Tưởng chừng như chín ửng một quả bầu

Tên tướng bụng phê dàn quân
 Thẳng tấp để sắp sửa vào trận đánh
 Hấn ra lệnh. Vô ích, vì quân ta xông đến
 Bọn thù ta bị cấm đứng giữa trận tiền

Kinh hãi thay khi quân ta hùng dũng tiến lên !
 Sau đó hàng ngũ rộn ràng khùng khiếp
 Bọn Thổ trào mồ hôi huyết
 Đồng xanh tràn ngập một biển cả máu đào

Ngày hôm nay nóng bức làm sao !
 Xác quân thù chất cao thành núi
 Tên pasa bụng phình sấm sét
 Chưa chết : hấn vung lưỡi kiếm về phía anh Giăng

Giăng không còn giữ được tính dịu hiền
 Bước đến gần tên pasa, anh nói :
 “Này, mi tưởng mi to quá một người không
 Chờ một tí, ta sẽ bỏ đôi mi !”
 độ nổi !

Nói xong Giăng cũng làm tức thì
 Anh chặt tên pasa Thở ra thành hai mảnh
 Hai bên hông ngựa máu hồng lênh láng
 Rơi hai mảnh thân pasa. Bấm quan lớn,
 kính chào !

Bọn Thổ nhát gan trông thấy tướng rơi đầu
 Liền quay ra sau và bỏ chạy
 Cố nhiên chúng sẽ còn ở đây
 Nếu quân ta không tóm được cả binh đoàn

Tóm được cả, và cả một đám hoa rất xinh !
 Người ta tưởng là trong cánh đồng phù dung vậy
 Chỉ còn một thằng phi ngựa bụng kề sát đất :
 Giăng xộc thẳng vào và buộc trói cánh gà

Tên chạy trốn là con trai tướng Thổ Nhĩ Kỳ
 Nhưng có một bóng trắng gì trên tay hắn?
 Đó là con gái yêu vua nước Pháp
 Cô gái ngất đi, cô chẳng biết gì

Giăng tóm được tên Thổ sau khi giục ngựa phi
 Anh hét : “Đứng lại, thằng kia đứng lại !
 Ta bỏ xác mày nếu mày còn chạy
 Mở cho vong hồn mày con đường về thẳng
 âm ti”.

Nhưng tên con thằng pasa không vâng lời
 Nếu con ngựa hấn đi không quy xuống
 Ngựa ngã lăn, ngựa chết, ngựa mệt luống
 Rồi con thằng pasa lên tiếng than van :

“Ôi, thương tôi với, hiệp sĩ anh hùng !
 Thương cho tuổi tôi còn đang rất trẻ !
 Tôi còn rất non và cuộc đời tôi, tôi quý...
 Tiền của, tôi xin dâng, nhưng cho tôi lại cuộc đời!”

“- Này tên ngu si hèn nhất, tao đâu cần tiền
của mi

Mi không đáng cho tay tao xử chết
Cút cho nhanh và về đất nước
Nói cho thiên hạ hay những trò vừa xảy ra đây”

Giăng xuống ngựa, đến gần công chúa con vua
Anh thấy cặp mắt nàng say đắm :
Nàng mở mắt, và từ đôi môi thắm
Cùng lúc ấy nàng thổ lộ tâm tình :

“Người giải phóng em, anh là ai ? Không cần
biết phần mình

Chỉ mong anh hiểu, em nợ anh nhiều lắm ;
Anh có thể đòi em biết ơn anh nồng thắm
Và nếu anh yêu, xin hãy là chồng em”

Giăng là người da thịt, anh đâu phải gỗ sắt
 Trong lòng anh nổi dậy một cơn bão táp
 Nhưng nhớ lại Ilu xinh đẹp
 Làm dịu cơn bão táp trong lòng anh

Giọng dịu dàng thương cảm anh nói với nàng :
 “Hoa hồng ơi, bước lên ngựa đi tìm vua đã
 Nói chuyện với nhà vua, ta càng hiểu rõ”
 Và cầm dây cương, từng bước chậm ngựa đi...

XVII

...
 Đức Chúa Trời ! Giăng Dũng Sĩ vui sao ! (1)
 Đến nỗi hai mắt anh rơi lệ
 Con chim đại bàng ta mệt lả
 Rơi tầng cao và đưa xuống đất anh Giăng

Hết cả hơi, gần chết, con vật đáng thương
 Hạ cánh giữa một khu đồi trên đỉnh
 Giăng đứng xuống đất, bỏ chim cho số phận
 Và rời xa, suy nghĩ miên man

“Anh vẫn nghèo không, anh không đem bạc vàng
 Nhưng đem về cho em trái tim trung thành
hứa hẹn

Em Ilu thân yêu thế là đủ lắm :
 Em chờ anh lâu mới nhìn thấy lại anh !”

(1) Đoạn này tả Giăng dũng sĩ tìm trở về quê hương sau khi đã lập được chiến tích, cứu được công chúa con vua nước Pháp thoát khỏi tay giặc Thổ.

*Nghĩ như vậy, anh vừa đến những ngôi nhà
đầu tiên*

*Xe cộ ồn ào, tai anh nghe rõ
Và tiếng vang vang những thùng đựng rượu :
Trong làng sắp sửa gặt mùa nho*

*Nhưng Giăng không chú ý những kẻ đi làm mùa
Không một ai làm anh mới về chú ý
Anh đi theo đường dài khắp xã
Và đến nhà ngày xưa đã ở Ilu*

*Đây cái cổng. Run run anh đặt tay
Và ngấp ngừng anh thấy hơi khó thở .
Anh nhất quyết, anh bước vào ; không phải
Không phải Ilu mà toàn những khuôn mặt
không quen*

Anh tự nhủ : “Có lẽ tôi nhầm”

Anh đưa tay vặn cửa

Một người đàn bà trẻ đẹp hỏi Giăng lễ độ :

“Xin anh cho biết anh muốn tìm ai ?”

Giăng dừng sĩ cho biết anh muốn kiếm gì

Người đàn bà trẻ ngạc nhiên bỗng nói :

“Ôi ! Giăng thân mến, người anh đến lại !

Tôi nhận ra anh cũng rất khó khăn

Mời anh vào, mong Chúa ban phép lành cho anh!

Vào đây ! Tôi sẽ nói với anh nhiều chuyện

Chị đưa Giăng vào và ngồi đối diện

Chị tiếp tục câu chuyện như sau :

“Anh nhớ tôi không ? Chắc chẳng nhớ nào !
Anh nhìn tôi, tôi con gái nhà bên cạnh
Ngày nào tôi cũng đến đây, với Ilu người bạn...”
- “Được rồi, nhưng Ilu đâu, chị nói đi !”

Anh vừa nóng nảy thốt mấy lời
Cô bạn trẻ hai mắt bỗng đầy nước mắt
Cô bạn trả lời : “Anh hỏi Ilu đâu mất ?
Ôi anh Giảng, chị đã nằm mơ !”

Giảng đang ngồi. Tót lăm, vì nghe lời cô
Nếu anh đứng thế nào anh cũng ngã .
Anh chỉ có thể đưa lên ngực bàn tay co lạnh giá
Như để bứt nổi đau thương

Anh đứng lặng giây lâu, mắt ngắm trùng trùng
 Rồi anh nói, như mới vừa tỉnh mộng :
 “Giấu làm chi ? Cô lấy chồng rồi, có đúng ?
 Tôi thích thế hơn, và mong cô sống ở đời

Tôi có thể thăm lại cô, một lần nữa thôi !
 Ôi phần thưởng đáng cay ! Ôi nỗi đau quý giá !”
 Nhưng nét mặt cảm thương người bạn trẻ
 Đủ chứng tỏ cô nói không sai

XVIII

Giăng không cầm lòng được. Lệ anh rơi
 Như suối chảy. Trên bàn, đầu anh gục xuống
 Nếu anh nói, những câu anh lộn xộn
 Và giọng buồn vì nỗi khổ mệnh mông

*“Vì sao tôi không ngã xuống trong chiến chinh !
Vì sao tôi không tan mình trong sóng biển !
Cho biết vì sao tôi lại vào cuộc sống
Phải chăng để chết vì đạo, để lịm đi vì tiếng
sét này !”*

*Nỗi đau của anh đỡ bớt gắt gay
Như thiếp ngủ sau cơn lả mệt
“Thế nào, vì sao mà chim câu tôi mất ?”
Anh hỏi. Người đàn bà trẻ trả lời :*

“Cô bạn đáng thương ! Những tra tấn của mù đi
 Làmflu càng khô đau, càng tan nát
 Con thú bản thủ càng làm quá quất
 Và cô bạn tôi đã dẫn thân đi ăn mày

Chị nói đến anh, dạ càng khổ sâu cay
 Chịflu ấy. Đây lời cuối cùng chị ngỏ :
 “Giăng yêu quý, mong Chúa Trời bảo hộ !
 Thế giới bên kia em là mãi mãi của anh”

Đoạn nàng tắt thở và vĩnh biệt trần gian
 Người ta chôn nàng không xa đây lắm
 Không ai không khóc nàng vì số phận
 Dân làng đông đúc đi đưa ma”

Lời Giảng làm cảm động người bạn của Ilu
Và cô đưa anh ra thăm mộ chí
Cô đề anh một mình. Giảng cảm kích
Anh ngã xuống trên nắm đất thân yêu

Anh nhớ lại những ngày đẹp xưa kia
Khi Ilu còn như lửa hồng trong sáng
Nét mặt và tấm lòng của bạn
Giờ trong đất lạnh khủng khiếp đang tàn

Ánh lửa mặt trời lúc ngày tan
Nhường chỗ cho một ánh trắng nhợt nhạt
Đúng là của đêm thu tươi bời ngọn đuốc
Giảng chênh choáng rời mỏm đất thiêng liêng

Rồi anh quay lại. Nhưng trên nấm mộ tình duyên
 Một cây hoa hồng đã khiêm tốn mọc
 Cây đã ra hoa. Một đóa hồng Giăng ngắt
 Giăng thả thả trên đường về :

“Cánh hoa trong đó có chút hồn Ilu
 Hoa hãy trung thành là người bạn
 Của kẻ lang thang trong trần gian vô giới hạn
 Cho đến khi sự chết đến giải phóng anh ta”.

XXVI (*)

Ở đây, không biết có tên mùa đông :
 Người ta sống trong mùa xuân vĩnh viễn
 Ở đây, không có mặt trời lên, không có lặn :
 Một bình minh vĩnh viễn làm thấy tất cả là
màu hồng

Những cậu trai-tiên, những cô gái-tiên
 Hít thở cái vui, không biết gì cái chết
 Không cần thức ăn, không cần nước mát
 Họ chỉ sống có tình yêu và đắm thắm hôn nhau

Không có lệ đau thương. Nhưng thường một
tiên nga
 Vì sung sướng quá nên mắt rơi nước mắt
 Hạt lệ thấm sâu vào lòng đất
 Được ủ lâu ngày và biến nên kim cương

(*) Đoạn này tả việc Giăng tới một xứ sở thần tiên, chính ở đó anh gặp lại người yêu.

Các tiên nga để từng sợi tóc vàng
 Từng sợi tóc dài luôn sâu dưới đất :
 Mỗi sợi thành một vĩa kim khí vàng giá đắt
 Làm vui vẻ biết bao người tham

Các cậu trai-tiên thắt một cầu vòng
 Với tia mắt trong của bao cô gái
 Và khi đã thắt chiều dài vừa phải
 Các cậu lấy cầu vòng trang trí trời mây

Trên những lớp hoa, trong lúc vui say
 Các người tiên nghỉ ngơi thoải mái
 Và gió biển thơm nồng ru êm ái
 Đưa họ vào giấc ngủ thần tiên

Song xứ thần tiên cũng chỉ là bóng đêm
 Bên cạnh thế giới mà các tiên mơ ước thấy !
 Và lần đầu được ôm riết người đàn bà yêu quý
 Người đàn ông hưởng hạnh phúc vô giá dưới
 trần gian

XXVII

Ở nơi này từ những bước đầu tiên
 Mắt Giăng ngập ngừng giữa nhiều kì diệu
 Ánh sáng màu hồng làm cho nó chói
 Đến nỗi mắt không dám nhìn quanh

Lạ lùng thay các tiên không trốn anh
 Mà còn vây anh bằng dáng điệu nhịp nhàng
 Vừa đùa giỡn các cô gái mỹ miều hay nói đó
 Vừa kéo anh đi sâu vào hòn đảo thần tiên
 con trẻ

Nhưng sau khi Giăng đã hết ngạc nhiên
 Anh tỉnh dậy như sau cơn mơ đẹp :
 Khi anh nhớ lại Ilu thắm thiết
 Thì lòng anh trở nên tuyệt vọng làm sao

“Ôi! trong xứ sở mà tình ái là vua
 Có lẽ nào tôi cứ sống suốt đời đơn chiếc ?
 Tất cả gì tôi thấy đều làm tôi biết
 Rằng chỉ có đối với lòng tôi hạnh phúc mới
 trốn đi !”

Ngay giữa xứ tiên có một cái hồ
 Giăng Dũng Sĩ bước đến bờ, sâu muện
 Anh lấy từ ngực ra chiếc hoa hồng thắm
 Hái trên mộ Ilu và nói với Hoa :

“Hoa em, của cái độc nhất của anh, tro lạnh của
tình yêu !

Chỉ anh con đường ! Anh đi theo hoa nhé”

Anh vút đóa hoa hồng trên hồ nước

Chỉ còn tí nữa là anh cũng nhảy xuống với hoa

Việc xảy ra thế nào ? Anh thấy gì ? Kì diệu

làm sao !

Đóa hoa biến thành Ilu xinh xắn !

Trông thấy nàng anh Giăng liền nhảy xuống

Và giải phóng cô gái đẹp ra khỏi sóng hồ

Nhưng nước hồ là Nước Tuổi Xuân

Chỉ cần một giọt để làm cho tất cả đều trẻ lại :

Từ cõi người chết đã hồi sinh cô gái

Cô gái mà bụi tro đã nuôi đóa hoa hồng

Với cái gì tôi cũng đều có thể xây dựng câu chuyện kì quan

Trừ với nỗi vui mừng của Giảng dưỡng sĩ

Khi anh đưa được Iu lên bờ nghỉ

Và thăm thiết hôn môi nàng

Trời ơi, sao Ilu xinh đẹp dễ thương !

Quanh nàng mắt ai cũng nhìn nàng đắm đuối

Các cô tiên chọn nàng làm hoàng hậu

Các cậu tiên đều chọn Giăng làm vua

Giữa đám người vui sướng say sưa

Trong cánh tay quý của Ihu yêu dấu

Giảng dũng sĩ ngự trị như ông hoàng tốt số

Trên các vì tiên và trên đất nước đẹp tươi.

Mục lục

LỜI GIỚI THIỆU	5
Gửi từ phương xa	15
Sống và chết	18
Cha tôi và nghề của tôi	21
Nghỉ yên dưới mộ	22
Anh mộng thấy chiến tranh...	23
Tiếng ta ca hát	25
Một ý nghĩ giày vò tôi	27
Tự do, ái tình	30
Người phải thật là người...	31
Tôi nguyện là dòng sông	34
Thơ	37
Em làm gì đó, Em may gì đó ?	38
Hunggari	40
Đất hồi ! Người ăn gì ?	43
Sông Títxa	44
Tôi là người Hung	49
Quê hương tôi	52
Gửi đất nước	54
Thời kinh khủng	59
Lúa đã chín rồi	61

Tình yêu tôi là biển sóng gằm	62
Chiếc xe bốn con bò kéo	63
Buồn đau ? là biển cả	65
Mây đang đè nặng	66
Vợ tôi và thanh kiếm	67
Gió buồn mùa thu nói với cây	69
Đả đảo vua chúa	72
Lâu đài và lều tranh	74
Nói với thanh niên Hunggari	79
Nhân dân	82
Bài ca dân tộc	83
Ngày 15 tháng ba năm 1848	86
Có một người trai nào trong chúng ta	92
Bác cầm cờ	95
Cả bọn vua đem ra treo cổ !	99
Tặng nguyên đán 1849	102
Đại bác nổ bốn ngày liên tiếp	105
GIẢNG DŨNG SĨ	109

THI CA THẾ GIỚI CHỌN LỌC

Thơ X. PÊTÔFI

Chịu trách nhiệm xuất bản :

MAI THỜI CHÍNH

Biên tập : NGUYỄN CÔNG BÌNH

Sửa bản in : TUẤN MINH

Bìa & minh họa : VĂN NGUYỄN

Thực hiện : TRẦN TUẤN

In 1.000 cuốn, khổ 10 x 18 cm tại Xí nghiệp In số 4. Đăng kí KHXB số: 57/1348 do Cục Xuất bản cấp ngày 6/10/2003. Giấy trích ngang số: 172/TN/XBTN cấp ngày 13/10/2003. In xong và nộp lưu chiểu quý 1 năm 2004.

Victor Huygô - S.Bôđơler
G.G.Bairôn - Henrích Hainơ - A.X.Puskin
M.lu.Lermôn-tốp
A.Blôk - Xandor Pê-tô-fi - Nazim Hikmét
R.Tagor - Xêrgây Exênhin
Nicôla Ghiden
Yanít Rít-xốt
Oan Uytman - Raxun Gamzatốp
Lí Bạch - Đỗ Phủ
Khuất Nguyên - Bạch Cư Dị
Thơ Đường

NHÀ XUẤT BẢN THANH NIÊN

trân trọng giới thiệu

Giá: 9.00